

פאקסבלאט

№ 267 | Łódź, Piątek, 21 listopada 1930 r. | אנטער יאהרגאנג | לאדו. פרייטאג 'א' כסלו תרצ"א | № 267
Adres Redacji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 טעל. פערטריכאווער 21, טעל. 224-71.

12 די ליסטע פון בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יוד. פאלק אין פוילען
טראגט איצט ביי די סענאט-וואהלען דעם נומער 12
די סיים-ליסטע נומער 17 קזיסטירט מעהר נישט!
דער סאדיראט פון ליסטע 12 איז דער אויסגעפרובטער פערטיידיגער פון די פאלקס-מאכע אויפן

לאווניק אלעקסאנדער יאעל

12 אלע נאציאנאלע און רעליגיעזע יודען, סוחרים, קליינהענדלער, האנדלעכער, **12**
ארב. אינטעליגענץ, און די יוד. פאלקס-מאכע און שטימע פאר ליסטע

די אנדער-לייט האבען זיך ווידער גענומען צו זייער איידעלער מלאכה, זיי ווילן צו-
ברעכען דעם יודישע מאנדאט צום סענאט! זיי ווילן געבן גוט, אז זיי האבען נישט קיין
שום אויסזיכטען צו בעקומען א מאנדאט. ביי די לעצטע סענאט-וואהלען אין יאהר 1928 האט
אונזער ליסטע בעקומען 72 609 שטימען און די ליסטע פון דער אגדה 22 342 שטימען.
עס איז דעריבער קלאר, אז מיט 22 342 שטימען קען מען קיין מאנדאט צום סענאט נישט
בעקומען, מיר דאנעמען האבען מיט 72 609 שטימען די מערסטע קייט דורכצופירען צוויי
סענאטארען, פון וועלכע איינער איז דער גוט בעקאנטער לאדווער לאווניק א. יאעל.
דערפאר, יודישע וועהלער, לאזט אייך ווידער נישט פערטריכען די וואלן פון די
ערשטענע אנדער-לייט, פליכטליכע, וועלכע האבען נאר דעם צוועק צו צוועק עכען
דעם איינציגען זיכערען יודישען מאנדאט פון לאווניק אלעקסאנדער יאעל.
12 סלערט אויף אייערע וואהל-פערזענליכע פאמיליע-מיטגלידער, בעקאנטע און שנים, אז דער סענאט-מאנדאט פון אונזער לאווניק-
אויטירט און שטימט אלע פאר דער ליסטע 12
12 ניק יאעל איז אפהענגיג פון איך!

12 **צו אלע טארג-און מארק-שטייער**
יודען פון אונז קען אונזער לאווניק יאעל
נישט איינמאל האבען מיר זיך געווענדעט צו איהם
אין אונזערע נישטען און שטענדיג איז ער געווען
גרייט מיט דאס און טאט אונז ארויסצוהעלפען,
מיט מסירות-לבש האט ער תמיד אונזערע אינטערעסן
סען פערטיידיגט.
היי לאווניק יאעל איז איצט דער יודישער קאנ-
דידאט פון דער ליסטע 12 צו די סענאט-וואהלען.
מיר מוזען אונזער חוב ערפילען און מיטוועלפען,
אז לאווניק יאעל זאל געוועהלט ווערען אלס סע-
נאטאר, דאס ליגט אין אונזער אינטערעס און אין
אינטערעס פון דער לאדווער יודישער בעפעלקערונג.
געדענקט, אז נאר די ליסטע 12 האט די מער-
ליכקייט אדורכצופירען א יודישען סענאטאר! ש-
טימט דעריבער אלע פאר דער ליסטע 12, פארן
לאווניק אלעקסאנדער יאעל.
פערזאנלעכע פון טארג-און
מארק - שטייער - פערבאנד
פרעזעס מענדעל מיינץ.
סעקרעטאר ל. פערנקעל.

12 **צו די יודישע וועהלער!**
ווארבונג!
אין טאג פון די סיים-וואהלען האבען די אגודה
לייט זיך ערלויבט ארויסצוגעבען פאלשע אויפטרופען
מיט בלאמירטע אינטערשטייט פון דער פון "מזרחי"
זיי וועלען ווארשיינליך אויך איצט פרובירען ארויס-
צולאזען אונזערע פאלשע אויפטרופען - דאס איז דאך
זייער געוואלדיג! גלויבט זיי נישט און זייערע
שקרים! זייס בעוואוסטונג און שטימט פאר דער
ליסטע נומער 12!
יודען וועהלער!
צו האט איהר נישט קיין געוויסענשאפטליכע אידע-
די שטימען, וועלכע איהר האט ארויסגעווארפען בעת
די סיים-וואהלען פאר דער אנדער-לייט ליסטע? הא-
בען זיי נוצען געברענגט? מיר ווארען אייך איצט
ווידער! ווארעם נישט ארויס אייערע שטימען!
שטימט נאר פאר דער איינציגער זיכערער ליסטע 12
פארן מאנדאט פון לאווניק יאעל!

12 **יודישע וועהלער! צי ווילט איהר האבען אלס סענאטאר דעם שטענדיגען פערטיידיגער**
לאווניק אלעקסאנדער יאעל
אדער ווילט איהר האבען א ווארשאווער, וו. לכער איז דער לאדווער יודישער בעפעלקערונג נישט בעקאנט?
וועהלט אויס צו דעם ווארשאווער ה' שערעשעווסקי און דעם לאדווער לאווניק אלעקסאנדער יאעל

12 **יודישע וועהלער! צי ווילט איהר האבען אלס סענאטאר דעם שטענדיגען פערטיידיגער**
לאווניק אלעקסאנדער יאעל
אדער ווילט איהר האבען א ווארשאווער, וו. לכער איז דער לאדווער יודישער בעפעלקערונג נישט בעקאנט?
וועהלט אויס צו דעם ווארשאווער ה' שערעשעווסקי און דעם לאדווער לאווניק אלעקסאנדער יאעל

זונטאג, דעם 23. ד.ת. קומען פאר די וואהלען צום סענאט.

מזו שיטען פאר דעם איינציגען פאר-
שטעהער — דעם בעוואוסטן עסקן
בעקאנטער פונאנסט, יידישער בילד-סער, ב' ווא

שבת, פ' חולדות, פינקסליך 130 א זייער בייטען אין 1878
נייז ווארט-מוסטער 7
א גרופע פרויען-וואהל-מיטינג

18

היינא, פרייטאג צו נאכט, מ' תולדות, פינקטיג 7 אין אונזער
קומט פאר אין דאקל איין נייע דערש וואס 7
א גרויסער וואהל-מילינג
שבת מ' תולדות, 9.30 פריה קומט פאר אין דאקל 7
א גרויסער וואהל-מילינג
ארויסארעסען וואלן: דעם 7 מונטעג, ד.ה. זילבערשטיין,
פרייטאג, א.ה. ווערשטיין, א.ה. קליין, און ד.ה. ווארשיק.

דערמט ווערט בעקאנט געווארן דער געזונטער קינדשעפט,
אז אין דער גאנצער קינדער-וועלט

ווערט געבעטן יעדן טאג פרישע און דינע מאשיל-מצות פון די ב' טעג סארטען מ'היל ווי אויך מצה מעהל, סוויס-איד געבעקן אייגער-פערפער און כוכב-אמנם לויטן געוואנדער סיטעטעס פ'רעזענטירט געבעטען פאר צעקליידענדע און ווייניג קאדירטאריי אויסגרייטונגן, וואס זענען בקנט מ'ט ווייניג גוטס ייט. מ'ט אפטייג

100

אזוי ווי ס'האבען זיך בעווינען אין שטאט הכשרים ארויסגעבען
דיין היב ר' ישראל פרידלעך מבראש אומ'ן סאטמארער ברום, ערקלער
אך, אז זעלכע הכשרים זענען נישט ארויסגעגעבן עווארען.

רב דפּה לודז.

מיכאל בעקוביץ, אז די אלט אנאָיסטן אין די פרעסע ווי אויך דאָס פּלוג-
בלעטעל, וועלכעס איז פֿירעקטאָר פֿון די וואַרשע, ווערען מיר צו דעם קיין שום שייכות נישט איבערהויפט אין. מ'הייבט
האלטן "אויסצורייאש".

קייבס, גיטע פריינד און בעזאמטע
נאמאז אָדער [ח]—[טע] אסטראוויטש

1882
באטא: א-טראוויטש האט עמיגרירט נאך אויסלאנד אין
יאה- 1882 דגעבן זיין 6-יז פיינע מיט 8 קינדער אינדרא, דור און 8-ע
אדער טאג-טאג האבען למיגרירט צום כח און פאטער אין, 1885
ווען מ'וועט בעפאלן פאן א יודע, וועגן דא איז א פראמאנהעס
פערזאנען, וועט בעקומען א גוטע בעלזינינג.
שרייטליכ: אשערטאן מיט אריסט אנהאפע היטע צי יכטען
Do Biura Cytoszeń L. EISENBERGA Warszawa Tawelki 13 sub „F.G.L.”

דערמיט מאכטו מיר "גותו להם", סאלנא 14 בלקינט, אז ביים פערציין טעג. 145.43. וועט ס'זיין זונטאג דעם 23 נאָוועמבער גרעפנט אַ ציטיילונג פֿון

מקליבט גערעכט נט די מינימאליסטע פרייען. אונזער פערציין ערמזגליכט צו
עקאמזן די ריכטיגסטע מיט א גרויסע הנחה. די פארוואלדונג

מילא דוגאוווסאן

צו דער פארלעבונג פון אונז
ווערען פריינד

ווינשען מיר פיל גליק און זאג איינע
לעבעס-וועג מיט בלומן בוצירט זי

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

ה' יחזקאל דימאנט

קאנטיקא - אַוויטש און פֿלד, ישראל
געברידער ניימאן, ירושלים
קאַרעמען :

נקודות.

פשיטתא. וויטערע צוויי רבנים
וויטערע צוויי רבנים

י"ד פשר!!!

ה'ע וויינזן, מאכטן מיר ב' קאנט, ווערן פערקויפט צו די ערשטן פרייז

קס פרייזען, ווי ביז איצט. מיט אס

אלטער מארק 2, טעל. 2.

דער בע-
וואסער קירושנער-ווערקשטעל

וואָס עקזיסטירט זייט 1918 י. פֿינאַנץ קאָלעז 19
האַט זיך אײַבער געטראָגען אויף

פערץ ארבייטען. רעזעססע אין פיוקיססע ביזא ונדלינג
נערענקט די אדרעס.

צול ב דעם גאנץ גרויסען מאנג אין יארמוט, מערקויף איך
פון מאנטאג, דעם 24טן ד.ח. אן

צו פאלגענדע פּר יועז:

HURTOWA SPRZEDAŻ ŚLEDZI

Plac Kościelny 7, tel. 188-43.

אכטונג, קירזשנער!
 שבת-צווארם, דעם 22. 7. ת. פונקליד 6 אונזער קאמפ

אָן אַנטייל פֿון די ראַ מענער פֿון דער האַנדל־ווערקע־קאָמפּער.

תזכרות

פון דער מצבה נאך אונזער אונטערזעכס יארן מאן און פאטער
יצחק שיינע

צו וועלכער אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבטען
די טאג רייענדע פֿון יאנואר קינדער.

ווידער וועגען די מזרח-גרעניצען רעדע פון דייטשען אויסערן-מיניסטער

עס ווערט אויך דערווארט א נייער אינסערוואציע פון מארשאל פילסדאמסקי וועגען סיים.

פרייטקע צו ענדערען דעם סיים-טעגליאמיו

ווערן דאס 20 (טעלעטאג) אין אונזער קא-רעספאנדענט אין די סיים קרייזן האבען זיך היינט 5 ירושלים ללאגע, א באלד נאכדעם ווי עס וועט זיך קאנסטיטאירען דער נייער סיים, וועט די סאנציע אין ירושלים א פרייטקע צו ענדערען דעם סיים רעגולירן.

אינסערוואציע פון מארשאל פילסדאמסקי וועגען סיים

ווערן דאס 20 (טעלעטאג) פון אונזער קא-רעספאנדענט. אין די פאליטישע קרייזן האבען היינט קורטירס קלאנגען, א נאכדעם ווי עס וועט לען דורך דער הויפט-וואהל-קאמיסיע פערטיילט ווערען די מאנדאטען און דער סיים וועט זיך הא-בען קאנסטיטאירט, וועט מארשאל פילסדאמסקי זיך אפזאגן פון מאנדאט.

ביים אויף צו בעזייטיגען די קריגס-סיבות, צו בע-קעמפן דעם ווירטשעפטליכען קריזיס א. ד. גל. קורטירס האט זיך אויך אפגעשטעלט אויף דעם ווערסאיער טראקטאט און אויסגעדריקט זיין איג-צופרידענהייט מיטן דאזיגען טראקטאט, וואס דארף נאך ווין מיינונג געענדערט ווערען. וואס שייך די דייטשע מוח-גרעניצען האט דער דייטשער-אויסערן-מיניסטער אנגעוויזען, און די דאזיגע גרעניצען דארפן און מווען געענדערט ווערען לטובת דייטשלאנד, אבער נישט מיט דער הילף פון געוואלד-טאטען, נאר דורך פרידליכע מיטלען.

בערלין, 20 (טעל. בר. טעל.) דער דייטשער אוי-סערן-מיניסטער קורטירס האט אין דייטשען רייכס-טאג געהאלטען א רעדע אלס ענטפער אויף די רע-דעס פון בריטן און טאדיע. מיניסטער קורטירס האט זיך לענגער אפגע-שטעלט אויף דעם יאג-פלאן און אנגעוויזען, און דייטשלאנד וועט דעם פלאן נישט צורייסען, האט אבער נישט געגעבען קיין גאראנטיע פאר דער דורכפירבארקייט פון פלאן. ווייטער האט דער מיניסטער גערעדט וועגען, און דייטשלאנד אויסערן-פאליטיק און געוואלט, און דייטשלאנד צילט צו א ווייטגעהענדע צוזאמענאר-

יודישער וועהלער!

האסט אויסצוקלייבן צווישען די 2 פערזאנען??

אונזער קאנדידאט לאוויניק א. יאעל

און וייער קאנדידאט ה' שערעשעווסקי פון ווארשא

דיין תשובה וועט געוויס זיין פאר דער ליסטע

12

יודישער וועהלער!

האסט אויסצוקלייבן צווישען די 2 פערזאנען??

אונזער קאנדידאט לאוויניק א. יאעל

און וייער קאנדידאט ה' שערעשעווסקי פון ווארשא

דיין תשובה וועט געוויס זיין פאר דער ליסטע

נאך לאנגע און שווערע לידען אין געזאמלען מיין לבער מאן, אונזער טייערער און פריינדליכער פאטער, שוויגער-פאטער און זיידע **ב"ע**

ר' משה גרונדמאן

אין עלטער פון 65 יאהר

די לוי קומט פון היינט פרייטאג, דעם 21 נאוועמבער 1930, 11 א זיידע צייטאג פון טייער-הויז מעדע-גאס 16, וועגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס ציר די טייער-הויז פאמיליע

מעכאנישע האפיטעם פאבריק פון

ווי אויך אויסא-בייגן פון קאשעס צו אנשטאלט פון און פאר לייגן אויף אייזשעס, די נעסטע זאכעס-אין א גרויסע אויף האה" אויף לאנגע פאבריקס-פרייזען

E. CZARNOMSKI, Łódź, Zeromskiego 46, tel. 202 15 (Pańska)

לעטשיניצע **"Unitas"**

פונדאט 19 טעל. 111-78

וועכנערין-אנשטאלט

א נעטער דער לייטונג פון ד"ר מעד. **H. BERGSON**

נעם א נעכטלעך:

I קלאס פרייז	300
II קלאס	175
III קלאס	100

(מיט פערזענלעכע מיטלען)

Lek. dent. Z. Bielakowska

powróciła Kilinskiego 113 róg Nawrot, tel. 148-27 (winda) Przyjmuje od 10-1 i 4-7

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע.

נאווראט 2 טעל. 79-89

נעמט אן פון 10 פרייה און פון 4-8 אונטער, פאר פרויען ספעציעל פון 4-5 נאכמיטאג פאר אונגעווענלעכע לעטשיניצע-פרייזען.

Starszy felczer **J. Przysucha**

ג. פאלדשע-פון ווארשא-ווער שפיטאל אויף טשיסטע האט זיך נאך לענגער-הינגער פארשטיק געזעט און לאזן אין נעהם א קראנקע צו יעדער צייט אין דער וואוינונג פון ג. פאלדשע-ווער פארשטיק (וואכ-ניא) טעלעפאן 179-43

בעהאטמא-אויגן

דירמט מאן איך בעקאנט דער געוועזענער קינדשאפט, און אד

ביו צוריקגעקומען פון פארין

אין בעזוק די נייכטע מאדעלן מיט אכטונג ביטע מיר צו בעזוכן

דאמטען-שניידער-אשעליר

פ וואקסמאן

6 קאנ מאנט-נער 6

2 ציימער

און קיך

מיט אלע בעקוועמליכקייטען ווערט פון זאפארט געוואלט אין דער געזונד קליניקע-קאנא, נאווראט, פשיגוד, פישטקאווער, שפיטאלישע, אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער N. S.

טיכטיגע אינקאסענטען (העם)

סענע זיך מערען אין פעראין "נות-לה" סאלא 14 יעדען טאג פון 6 ביז 9 אין אונטער.

Dr. med. H. Krauskopf

אקויש-רע-און פרויען-קראנקהייטען זגלערזשער 16, טעל. 113-47 נעהמט אן פון 7-4 אונטער.

Dr. med. I. Wajnberg

Cegielniana 47, el. 26-02

איבערליכע קראנקהייטען ספעציעל פאר לונגען-און הארץ-קראנקהייטען בעזאמלענען און קונסטלעכע בע-ג-וון נעהמט אן אין דערהיים פון 3-5.

NAJTRWALSZE I NAJMODNIEJSZE

KALOSZE : ŚNIEGOWCE

ARDAL

ארדאל-זעטו פאמיל די דויערהאפטיגסטע און מאדערנעסטע סאלאשען און שיענאוועסעס.

צום בעפארשטעהענדע ווינטער-סעזאן! האצערעם צו פאדקאוועס

(HACELE DO PODKOW)

אינלענדישע און אויסלענדישע פון די מארקעס: "Ulan", "Podkowa", "Leonhardta" i "Mustad"

מפעעהלסט פון לאנגער אין יעדע קוואנטום.

(PIECE IRYJSKIE) זעהר שפייזעס אין געברוך צו הייזן מיט שווימען, קעס, טאג און הייליג עיפפיהלסט דויער און דייטש

שאמאט-אוייווענס

"ELIBOR" Sp. Akc. Handl. - Przemysl. Ł. J. BORKOWSKI

oddział w Łodzi, KILIŃSKIEGO 70, tel. 100-84.

Dr. med. B. Robinson

פיעשרמאן 10, טעל. 131-86

צוריקגעקעהרט

DR. MED. L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אייני-קראנקה. NAWROT 8, tel. 2, 19-90 נעמט אן פון 1-12 אין פון 7-4 אונטער.

Dr. med. Ignacy MARGOLIS

okulista

האט זיך איבערגעצויגען אויף אל. קאשעשע-9, טעל. 165-17 נעמט אן פון 2-1 און פון 7-5 אונטער

דאנקזאגונג

דעם הארציגסטן דאנק דריקען מיר אויס דעם חשוב'ן דאקטאר ה' **קאה פאמאוסקא 23**

מער ווילן גוטע בעהאנדלונג אונזער זעהן אין דער צייט פון זיין קראק הייט און מיר ווינשען איהם וויי-טער-ווען ערפאלג אויף מצויצני-שען געביט.

פאמיליע פראשקער, וואלבאנקא 31

Dr. Z. Rakowski

ס. פאר אויערן, נאז, האל-און לונגען-קראק 9 קאנסאמאניער 9, טעלעפאן 127-81.

פאר-א-ווערן פון 1-2 און פון 5-7. נעמט אויך אן אין לעטשיניצע געווענליך 17 פון 10-11 און פון 2-5.

ג' י"ט תשרי ה'תש"ח

אויב איהר קאנט אריין נישט רעגירען איז ארץ-ישראל גרויסע רעדע פון לארד דזשארדזש בעת דער א"י-דעבאטע אין ענגלישען פארלאמענט

אונזערע הויפט-פערסענלעכע, אידער מיר וועלען צוטרעטען צו די ציפערען.

אין די רוימישע צייטן האט ארץ-ישראל גע- צעהלט א בעפעלקערונג פון 3 ביז 5 מיליאן. ווי איך האב זיך דערוואוסט, האלט די מאנדאט- קאמיטע פאר מעגליך אז אין ארץ-ישראל זאלען וואוינען דריי מיליאן מענטשן. אין איצטיגען מא- מענט לעבען דארט 700.000 אדער אכט הונדערט טויזענד און אנדער דריי הונדערט טויזענד אין עבר הירדן. וויט ענגלאנד האט איבערגענומען די פערזאנלעכע פון ארץ-ישראל האט זיך די יודישע בעפעלקערונג פערגרעסערט מיט הונדערט טויזענד מענטשן, און אויך די אראבישע אונגעפער מיט דער זעלבער צאהל. נאך 25 יאהרהונדערטער הא- בען די יודען ערשט געהאט ערפאלג אין דעם שטיי- גיגען לאנד. יודישער קאפיטאל שטראמט אין לאנד וויט דעם שלום, און דער יודישער קאפיטאל פער- בעסערט אויך די לאגע פון די אראבער. מען קען גיט איהנערען קאפיטאל אין לאנד נאך לטבת איין טייל פון דער בעפעלקערונג. לויט די יודישע שטאטיסטיק האבען יודען אינוועסטירט אין ארץ-יש- ראל ווייט דעם קריג 40-50 מיליאן פונט. לויט די אפיציעלע שטאטיסטיק בעסערט די סומע 30 מיליאן פונט. איך ווייט, אז עס זענען געווען גרוי- סע פערלסטען, אויב אבער דאס געשעחט זינען צוגעבונדענהייט צום לאנד, ווער האט דאס רעכט צו שטערען?

צוויי ארגומענטעס, וואס פיהרען אן מיט דער יודישער קאפיטאל-אויסצייג, האבען געזאמלט אן איי- וועסטירט צעהן מיליאן פונט. מענטשן זאגען: א, רייכע יודען! אויב איהר וועט זיך צוקוקען ווי דאס געלד ווערט געזאמלט, וועט איהר זעהען, דאס

עס שטאמט הויפטזעכליך

פון אריימע יודען

יבען הונדערט טויזענד פונט פליסען פון אלע לע- דער, וואו עס וואוינען יודען און מען דארף געדע- קען, אז די רייכע יודען זענען בכלל גיטע קיין ציוניסטען.

די יודען בילדען אין ארץ-ישראל 20 פרא- צענט פון דער בעפעלקערונג און זאלען 40-50 פרא- צענט פון די שטייערען. דאס דאס דאס האט די ארץ- ישראל-דעגירונג געהאט די מעגליכקייט צו בעקומען א הלואה פון 4 און א האלב מיליאן פונט. מיט וועלכע עס ווערען בעשעפטיגט פיל אראבער. עס איז נישט אמת, אז יודען שטייען אן רויס דעם ארימען אראבישען פעלאך, צווישען די אראבישע פאכטער, וועלכע האבען פערלאזען יודע- ערד, וואס איז געקויפט געווארען דורך יודען, האט א העלטע ערווארבען ערד געקויפט אדער, צו א העלטע האט זיך גענומען צו אראבער ארבייט. די יודען האבען מעהסטענס בעארייט פערואר- לאזען און זומאסט ערד.

ווי זעהן אויס די רעזולטאטען פון דער דר- ביט? אין דער ערשטער רייה האט זיך פערב- טערט דער געווענדיגסטע מצב אין לאנד.

עס איז נישט ריכטיג, אז עס איז

נישטא עננו פרייע ערד.

עס זענען פעהאן גרויסע שטחים אין הוליה, בית-שאן, פון בילדע זייטען פון יודן, וואו אריי- פאלאנען לעבען אויף מאליישע ערד-שטחים אויף 100-150 דונאם ערד. ווען מען וואלט דאס כנע- פיהרט דענאזש-ארבייטען אויף די ערד-שטחים וואלטען זיי געקאנט בעשפייזען טויזענדער יודישע און אראבישע משפחות.

די יודען האבען געלאזען וויער צייכען, אין דער געשיכטע, בעת זיי האבען געלעבט אין ארץ- ישראל. עס איז זיי געגעבען געווארען די געלע- גענהייט צו פלענען אין ענטשפערענדע בעדינגונג- גען ווערען סאלאנטען און וויער וואלט זיי צו בע- פעהיגען צו לייסטען ווערטען פאר דער מענשהייט אלס גאנצעס. מיר האבען געהאלטען, אז די דא- וועג געלעגענהייט האט זיי דערפאר געגעבען ווע- רען. די פעלקער פון דער ערד, פערזאנלעכע און א בעראטונג זענען געקומען צו דערזעלבער מסקנה, אויב די רעגירונג פון אונזער לאנד זאגט, אז זי קען עס נישט אויספיהרען, דאן — אים גאטעס ווילען!

לאמיר די דאזיגע געלענענהייט

איבערגעבן וועמען עס איז אנדערש וואס קען עס יא. אויב מיר וועלען אין ארץ-ישראל לייזען א דורכפאל, וועלען עס זעהען די פעלקער פון דער ערד, אויב מיר וועלען האבען ערפאלג, וועט עס צוריקשטעלען דעם צוטרין צום טאלענט פון גרויס- ברייטע צו רעגירען איבער אריימערע.

פילסודסדי א תלמודיסט

דער קראקאווער „נאפשוה" גיט איבער, אז אין טאג פון די סייס-וואהלען האט די יודיש- חסידישע סאנאציע - גרופע ארויסגעלאזט אריינס- רוק, וועלכער האט גערופען צו שטימען פאר דער ליסטע נומער 1. ווייל אינא יאר שפיץ שטעהט דער „בעריהמטער גאון און תלמודיסט ווער פילסוד- סקי.

א יודישער נאציאנאלער היים און די יודישע קאלא- נאציא. אין וואס איז בעשטאנען די ערמוניגונג- די קאלטקייט איז זעהר ווייט פון ערמוניגונג. קיין שום ווארמקייט, קיין שום הילף, זיי וואגען נישט צו דערהרגענען דעם ציוניזם דירעקט, שטעלען זיי איהם אריין אין א דערפאר-ווייניג-מאסן, זיי זע- הען, אז די רעגירונג איז פערטון אין פערשידענע אנדערע פראבלעמען, מאכען זיי צו די סיר פון דער דערפאר-ווייניג-מאסן, דאס בעדייט סאקע דאס „ווייסע בוך“.

די מיר מוז געעפענט ווערען, אדער מען מוז זיך אפזאנען פון מאנדאט.

עס איז נישטא קיין אנדער וועג. עס מוז קומען צו א צענטראלענער ענדערונג. עס איז נישטא מעהר קיין ארם פאר יודען: עס הערשט ארבייטסלאזיקייט צווישען אראבער- אויך ביי אונז הערשט ארבייטסלאזיקייט. פארוואס? דאס איז א רעזולטאט פון וועלט-קריזיס. אין די פער- אייניגטע שטאטען, אין פראנקרייך, אומגעפער הערשט ארבייטסלאזיקייט. אין ארץ-ישראל איז פעהאן א צווייטער — די יודען. די יודען פערדינען, ער- מארדעט צו ווערען. מען מוז זיי שטעמפלען, ווי זעהען אויס די רעזאלע פאקטען אין ארץ-ישראל, היינט צו טאג? איך וועל נישט בעלעסטענען די צו- הערער מיט צופיל פאקטען. דער מאנדאט איז דאך א פאקט.

די עהרע פון אונזער לאנד איז דען נישט קיין פאקט?

אויך דאס „ווייס בוך“ איז, צום בעדייערען, א פאקט, און איך האב געוואלט דערמאנען וועגען

אויסערארדענליכע וועגן פון „פארד אה רעפויטיס" וועגען דער ארץ-ישראל-פראגע

וואס איז ערשטילט געווארען דעם געדאנק פון דער יודישער נאציאנאלער היים דורך א רייה אראבי- טער-דעפוטאטען. נאך א לענגערער דיסקוסיע איז געווארען א צווייטער ארגומענט פאר ארץ-ישראל-דעגירונג. דער ליגיוויסט „ה קערשאו" האט אויך אריינגעטראגען א צווייטער ארגומענט אין צוזאמענהאנג מיט די וואה- לען אין ווייטשטעלע. דער פארוואס? האט אבער איבערגעזען די דיסקוסיע כדי נישט צו דערלא- זען צו קיין פארטיי-פאליטישע פאלעמיק.

ה' גאטאן לאסקי האט אויסגעדריקט אנערקע- נונג פאר די בעמיהונגען פון די בעוועגערע מינ- סטארען, וועלכע זענען נישט מסכים מיטן „ווייס- בוך“ און ספעציעל דעם יונגען ליגיוויסט-דעפוטאט- פון מארקוס, וועלכער ווירקט ענערגיש פאר ארץ- ישראל אויפבו.

ה' מאריס מיינער האט ערקלערט, דאס גאר די דימיטע פון לארד פאספילד קען געבען די גארנאטע, אז זיין פאליטיק וועט נישט פערוורק- ליכט ווערען.

פולע סימפאטיע פאר דער יודישער נאצי. היים

דרייט אויף ענגלישער בילדונג-מיניסטער

גירונג האט אנגענומען שריט, כדי אויסצופארשען די לאגע.

אויך דער צווייטער ארבייטער-פארשטעהער פון גירונג-טעקסט-טיון דעם. פאלין דריקט אויס אין א בריוו צו ה' פיליפס דעם גרעסטען בעדייער צו- מיטן שטאנדפונקט פון דער רעגירונג און פון דער מערהייט פון דער ארייטער-פארטיי.

אויך דער קאנסערוואטיווער דעפוטאט פון דעם וואהל-קרייז סער גרעסער-דאלי שרייבט צום פאר- זיצער פון ציוניסטישען פערדייט: „איך בין נישט מסכים מיט די בעשטימונגען פון „ווייס-בוך“ און אנגעטרעטען די ערקלערונג פון ה' באלדווין וועגען דעם ענין“.

יודען האבען געוואונען איהר דער גאנצער ליניע" ענרעכיש בלאט וועגען די יודישע נצחונות

די ענרעכישע „גאזעט אדזשעסטיס" אירצ- נזירט אבער דער מאקטיק פון די יודען ביי די וואהלען:

„די יודען — שרייבט רי צייטונג — האבען געהאנגען אויף דער גאנצער ליניע. פלומשעס הא- בען זיי זיך געשלאגען צווישען זיך, אבער אזוי, אז איר רעזולטאט האבען זיי דורכגעשטעלט דעם צו- פירן גרופעס 17 און פון נאציאנאליסטישע 14 און פון אנדערשע 18 און פון מלוכאלישע איינסטל- און אונזערע האבען זיי זיך איינגעטיילט מיט- טערהאפט. דעם 17 און 18 האבען זיי גענומען צו- פון 70 מיליאן שטימען, אדער אומפיל ווייל ס'איז נישט געווען אויף צוויי מאנדאטען. די רעזולטאטען 50 מיליאן שטימען האבען זיי געבראכט דעם איי- סעל. און אייניגע ריזיגירטע אונזערען, וואו די פאליציע אפאפאציאנעלע ליסטעס האבען געזאגט צו עטליכע שטימען, האט דאס איינסטל געהאט 200- און 300 שטימען.

גאנץ בעכער איז געווען אויף דער פראזאציע.

אויס די עפענטליכקייט צאט שטארקען אינטערעס צו אלץ, וואס קומט פאר אין ארץ ישראל. צום ערשטען מאל איז געשעהן, אז די מאנדאט קאמיטע זאל טאדלען די מאנדאט-מאכט, וואס איז געווען דער ענטפער פון דער רעגירונג? דער ענטפער איז געווען דאס „ווייס-בוך", וואס בע- דיט פראקטיש דאס צווייטע דעם מאנדאט. מען האט איין קריטיקירט, פארוואס איהר היט נישט אפ דעם מאנדאט און אייער ענטפער איז געווען: זעהר גוט, מען דארף איהם צווייטען.

איהר קענט איהם אבער נישט צוויי- סען, דאס איז אריינסערנאציאנאלער דאקומענט.

דאס איז א טראקטאט, וואס איז אונטערגעשריבען געווארען. אויב דעם מאנדאט איז אזוי שווער אויסצופיה- רען און אבהייטען אין פולע זין זיינע ווערטער, איז גאר מעגליך אין זאך, מען דארף צוריקגעבען דעם מאנדאט דעם פעלקער-בונד און ערקלערען: „בייטע, בעשטימט אימיצען אנדערש, מיר קאנען נישט אויס- פיהרען דעם מאנדאט". איהר האט אבער נישט קיין רעכט צו ענדערען דעם מאנדאט.

דאס „ווייס-בוך" איז א צווייטע איינזייטיגער דאק- טראט. אין תוך איז ער פינגליך צום גייסט פון מאנדאט. ער אנטעמט מיט אונזערע און געגנער- שאפט צו יודישער טעטיגקייט. אויב דאס „ווייס- בוך" וואלט געווען געשריבען דורך א צווייטע- טישען בעאמטען, וואלט איך דאס פערשטאנען, דער צווייטער פונקט פון מאנדאט זאגט קלאר, אז די מאנדאט-מאכט דארף נישט נאר טאלערירען נאר אויך ערמוניגען און שטיצען די שטאטונג פון

לאנד דאן, (י"ט"א) די ארץ-ישראל-דעבאטע אין ענגלישען פארלאמענט האט, ווי מיר האבען שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט, אנגעהויבען זיך מיט א גרויסער

רעדע פון לארד דזשארדזש.

וועלכער האט געזאגט: עס איז זעהר שווער צו דיסקוטירען וועגען דעם פראבלעם, ווייל עס זענען דערין צווייפליכע פאקטען צוויי ראטען, מיט וועלכער מיר זענען אין די פריינדליכסטע בעציהונגען. מיר שטרעבען צו פארשטענדיגקייט לגבי איין צד, נישט מאכענדיג קיין עולה דעם צווייטען צד. מיר זענען איבער- צייגט, אז דאס „ווייס-בוך", וואס איז פערעפנט- ליכט געווארען דורך דער רעגירונג, איז אונגערעכט צו ביינע צדדים, כדי צו בעקענען די, וועלכע זע- נען נישט גאנץ גענוי בעהאנדעלט אין דער ארץ- ישראל-פראגע, וועל איך זיך ערלייבען קורץ שיל- דערען אונזערע אויפגאבען אין דעם לאנד, צוערשט דארף דערמאנען ווערען די פאלמיר-דעקלאראציע, וואס איז פערעפנטליכט געווארען אלס בריוו פון אויסער-מיניסטעריום פון דער רעגירונג, בראש פון וועלכער איך בין געשטאנען. דער איצטיגער אוי- סער-מיניסטער, ה' ארטור הענדערסאן, איז אויך גע- ווען א מיטגליד פון דער רעגירונג. ער איז געווען א מיטגליד פון קריגס-קאמיטעט, און דער דאזיגער פאליטישער שריט איז בעשלאסען געווארען דורכ'ן קריג-קאמיטעט איידער לארד באלפור האט פער- עפנטליכט זיין דעקלאראציע. אויך אנדערע מיט- גלידער פון דער איצטיגער רעגירונג האבען גע- הערט צום קריגס-קאמיטעט.

אין ציה די אויפמערקזאמקייט אויף דעם פאקט, כדי צו בעווייזען, אז

די באלפור-דעקלאראציע האט ענט- שפרעכט די אנטוואונגען פון אלע 5 פארטייען אין דער מלוכה

די דעקלאראציע איז ארויסגעגעבען געווא- רען צוליב מאסיווען, וואס זענען דורך די אללא- טען בעטראכט געווארען אלס פון דער גרעסטער בעדייטונג און האט פערזיכערט, דאס אויב ארץ- ישראל וועט עראבערען ווערען, וועט דארט נישט- פאלן. די דעקלאראציע איז פאר א פערעפנטליכע אקצעסירט געווארען דורך אלע אללאנצ-מלוכות און דורך פערזענלעכע ווילסען. צוויי יאהר נאך דער מלחמה האבען די אללאנצ-מלוכות בעשלאסען אין סאנ-דרימא צו איינקאפאלירען די דעקלאראציע אין מאנדאט, וואס איז אונזער לאנד פערטייגט געווארען, כדי צו רעגירען אין ארץ-ישראל. עס איז נישט היינציגער וויכטיג צו אנצאלינירען די לויטונג פון מאנדאט, דאס זענען דאקומענטען, אויב ס'ס'ט פון וועלכע מיר זענען פערזאנלעכערליך פאר רעג- רען אין ארץ ישראל. די איינצלינג און מאנדאט, וואס ווערט גאנץ זאנדערבאר נישט דערמאנט אין „ווייס-בוך", ענטהאלט קלארע בעשטימונגען ווע- גען דער שטאטונג פון דער יודישער נאציאנאלער היים.

עס איז נישט נאר קאלאניאליזאציע, עס איז א נאציאנאלע היים.

דאס איז אינע רון-פערפליכטונג

פון די גרעסטע ניציעס.

אין דער צאהל אויך פון דער בריטישער אימפעריע. לאמער איבערגעגען צום „ווייס-בוך", די סיחערע פון דער אפאזיציע האבען שוין ארויסגע- זאגט וויער מינונג, פראקטיש בערירט דאס „ווייס- בוך" די אפשאפונג פון די ביוראקראטיע פערפליכ- טונגען. די יודען בעדייערען, די אראבער דריקען אויס וויער פרייז, די אראבער מיינען, אז עס איז שוין געקומען דער סוף פון דער יודישער נאציא- נאלער היים. די אראבער גרויסען זיך דערמיט אין ארץ-ישראל. יעדעפאלס מווען דא אין פארלאמענט אלע מיטפערשטענדישען אויסגעקלערט ווערען.

דאס „ווייס-בוך" איז פערעפנטליכט געווארען אהו פריהערדיגער ערא- מונג מיט וועמען עס איז

מיטן פעלקער-בונד און דער מאנדאט-קאמיטע האט זיך נישט פערשטען, מיט די דאמיניעס אויך נישט. מען האט זיך נישט פערשטענדיגט נישט מיט מיר און נישט מיט מיינע פריינד. איך צווייפעל אז דעם פרעמיער אליין איז געווען פאלשענדיג בע- קאנט דער דאקומענט פאר זיין פערעפנטליכונג. אין ארץ ישראל קרייצען זיך די אינטערעסען פון 3 גרעסטע גלויבענס, דאס לאנד בעניאט א גרויסע אינסערנאציאנאלע בעדייטונג. צוליב דעם ווייזט

הלאנגען אז די סאוויעטען רעגירונג איז געפאלען

לאנד דאן, 20. (זאז) די רוסישע געזאנדשאפט אין לאנדאן לייקענט ענערגיש אפ די קלאנגען ווע- גען דעם, אז מ'זאל האבען אראפגעווארפען די סא- וויעטער-רעגירונג. די ידיעה איז אונגעקומען און פער- שפרייט געווארען אויף דער נייאירקער בערזע און האט דאס געמאכט א גרויסען רושם.

די צוויי גרויסע קאנפערענצען אין לאנאן: די קאנפערענץ
ביים „רונדען טיש“ און די אימפעריאלע קאנפערענץ

אין מצב פון אונזערליכען איינפירן.

אין סבב פון אונזערע לידער און אונזערע
 ביים רונדע טיש זענען פילע געשטאנען פון
 דער ליבערסטער, פון פארשטענדער און פון
 סטודענטעס, פון פון ליבערעלע און עקס
 טערע ענגלישע בעאמטע. נעמען דער ענגלישער דער
 לענגער זענען 16 באהאראזשעס און עטליכע צוויי
 רויג פאליטיקער פון „פרייטלייך דייטשן“ און
 15 רעלעגאטעס פון די אנדערע פאליטיקער. אבער
 ביים קאנס, רעפערענטיש פערלען זיי מעגלעך זענען
 בע מיטאדעס נעקאנט בערזאסטען אלס פארשטענדער
 און דער אנדערער דעמאקראטיש. ס'איז נישט נישט
 גאנצער, נישט א רייזן אנדערע אנדערשע פארזע
 רן אפגעזענעם פון די פארשטענדער פון אינדרישע
 קאנגרעס ליגט ווי א פאקטערער שטעטען איבער
 דער קאנס דעמ. די אפגעזענער פון א דאליאט
 זעלסטשטענדיגען פארשטענדער זענען א די נאכט
 טעג דאליאטעס און אינדרישע און זענען נישט דעמ
 נירען פון דער און געזענען, דריטערע און אס
 צוויי. די רעלעגאטעס פון דער קאנספירענץ געהער
 רען נישט צו די עקסטרעמסטע גרופען. אבער ווי
 מעלען מיט ווי נישט פאר די אלע זאכען שטרעמונג
 זענען וואס ברונען און אינדרישע.

ס'אין שווער פאראיינצוגעגען, וואס די קאנפער
רעגן העט פ'רענוגט, זיכער, אז פירער זענען שטרע
בען צו א קאמפארטיש. אז מאכענדיג אלעס קאמפער
ווייל דורכאס גיפ'טען א צאמלונג אז דער היינט
אזיע — דאס איז א קלארע זאך, פון דער אנדער
דער זייט קענען אויך די איינזייטע דעלעגאטען.
זעלכע זענען צו דער קאמפערענץ געקומען, אז פאר
פערלעכען, אזוי ווי העלען דעלעגאטען, אז די וואל
אפפערסטע הערען, דאס זאלטען דעקלארירען
פון איין זייט וואס פאלען פון מאקסימאליסטיס קאר
פיינט, פון דער אנדערער זייט זאמענען מ'האט
נאך גרעסערע קראפט פון פערזענלעכע די איינ
זעלכע פון נאנהייט אז פון די קעמערענדיג נאך

שלוש אש פערגעסט וואו ער וואוינט

פון א. מ. טענענבלאט
(ספעציעל פאר'ן נייעם פארשפראכט)

זעלשטענדיגער פערזענלעכער, האט ער נישט געד
האט קיין צייט און קיין געדולד פאר פראקטישע
בעל-פשוטות און האט זיך דערפער נישט אה
געפערט דעם נאמען פון האטלע. זעלבסט איז
שוין פארגעקומען ביי נויט דאסער און א פאר
הען. פערזענלעך זאל עס נישט פארען פארען און
ביי א גרויסען ווייזען דאסער ?

שלום אש האט מסתאמ אלץ אדער מיט דער
הילף פון פריינד געפונען דעם האטלע מיט זיין ביל
נאמען איז דער בעסטער ארגונג. איבערגעלאזט
אין ער א נאכט דערמיטל איז אן אנאדער האטלע.
אבער פאר איינע צייטונגען און איז נאכגעפונען
אויסלאנד איז עס געווארען א נאמען סענסאציע און
פאר פיל לעווער א נייער אימפולס צו לעווער די ווא
מאנע פון א ווייזען דאסער, זעלבסט איז און
פערשיפט, און ער נאכגעט, וואס ער וואוינט. דער ווי
נער ווייטער פערלאג האט מסתאמ דערפאר געד
מאכט דאס בעסטע געשעפט.

נישטא קיין אפערראבינער פאר וויער
די ווענער קהלה האט פונעם אפערראבינער
א גוטע ברארעיע אויף א פינעם געשטאק, אוועלעכ
רעכט אויף יערליכע, געניסן אויף חתול ווערן זינט
אלע פאר יאָרן געבליבען און געזאגט לענדער האָ-
בען נעהם ווערן ליכטן. בכלל אין אונז פלישע
גראַסע מענשען אַ זעלסטענדיג אַ פולע האַרמאָניע
צווישן תלמיד חכם און פערזענליכקייט. וויער האָט
פֿמעס ווידער געהאַט דעם דאָזיגן זכור. אַפֿשר
ליסטאק, לאָדער פאָוויט, קאָנינער פאָוויט (זיט
די דריטע זייט) אַ פֿאַרנעמליכע און לאַטמאָרע, געווינענע
האַבען אין אונז אין סטראַרע פאָוויט, דאָגעבן אין
זיין קוועסטיאָנירט געוואָרן איין מאָנאָט אין

לעמבערג.
בבל האבען די נאציאנאלע מינדערהייטען פאר
זייערע גאליה פערשידענע סיבות זייער מאנדאטען
אונז. אין 1928 האבען די אוקראינער געהאט 41
מאנדאטען אינעם 21, דייטשען 19 אינעם 5 פרייער
10 ווייסרוסען — אינעם נאך איינער.
בעזונדערס כאראקטעריסטיש אין די פולישע-
דיגע מפהל פון דער רעוואלוציאנערער פראצעס
פ.פ.ס. אין האט נישט בעקומען קיין איין מאנדאט
געבן פוילען, אפילו אין ווארשא, וועלכע איז גע-
אלטען געווארען פאר זייערע א פסטמונג. דאס ער-
קלערט אין דערמיט, וואס דער, וועלכער האט אפילו
געהאט בודע צו שטימען פאר נומער צוויי, האט
שוין בעסער געוואלט שטימען פאר איהר בעלי-
הבית'ע פאר איינס. (אנאליזע).
אויף דעם אויס די אייגענע לאגע, מ'דארף אפ-
ווארטען א קורצע צייט, בעזונדערס איבער די סע-
נאט-וועהאלען, כדי זיך מאכען האראסקאפען פאר
דער צוקונפט.

[illegible]

... ..

פיל צייטונגען און פאמיליע שטארקע האפער.

און אויך דאס מאל האט שלום אש יצא דעם
 ערשטען אונזער פערבראכט אין אונגענומענע
 מאכט מיט פראנץ ווערפאל אה מיט אנדערע עסטריי-
 כישע ליטעראטור, איינמיטען דעם איינערלאנגען
 שטודיום האט מען צופאלליך געפונען שלום אש
 וועלכען האט מען ער וואוינט. און שלום אש האט מער-
 געסען דעם נאמען פון האטעל, וואו ער האט זיך
 געלאזט איינלאזשירען. עס איז דעמאלט געווען א
 גרויסע ענגשאפט אין די ווענער האטעלען און דער-
 דופער האט דער ווארשער ריכטער און דעם יעלשען
 טאג עטליכע מאל געפיסען די האטעלען. ביי ער
 האט געפונען א פאסיגע אכסניה. ווענעדיג שוין איז
 ערשטען מיט שטארק פערנומען מיט האטארראליען
 און נייט רייטשע איבערנוענאגן. מאל קאנטייאמטער
 ענינים פון פערלאג אה מיט קונסטלעכע און נע-

היהו ורומאס וצפון שוין געמאכטס ברענגען און
און אפציעלע בערעכונגן קען נאך ברענגען און
מיגמאלע ענדערונגען, וועלכע וועלען שוין נישט
האבען קיין שום הסמכה אויף די כוונות-ערהערט
נישען אין קומענדיגען סיטים. מעקען שוין איצט ארום
רעדען וועגען דעם ווער ס'האט געוואנדען אין ווער
ס'האט פערשפילט ביי די איצטיגע וואהלען אין
פערלייך מיט די סיט-וואהלען אין יאהר 1928.
דער רעגירונגס-בלאק האט אפגעוואלטען א
דעציזירונגען נאכאן, בעקומענדיג די גרויסע צעהל
248 מאנדאטען, ליט אזא ציפער האט זיך נישט געד-
עקט בערהאמען קיין שום ריכטונג ב' יידי סייס-ווא-
לען אין פוילען, דאס וועט ברענגען דערצו, אז
ס'וועט אויפהערען דעם קאמף צווישען דער יידיג-
רונג און סייס און די רעגירונג וועט זיך שטיצען
אויף א שטענדיגער מערהייט און ענטקען פיהרען
די איבערליכע און וורטשאפטליכע פאליטיק, אזוי
ווי די פערשטעטע דאס.

דער רעגירונגס-בלאק האט פערלוירען מאנדאט
טען נאָר אין צוויי קריסטער : אין דער שטאט פוילען
און אין טשעשניצער קרייז, אין דער פוילען האט ער
איינגענומען זיין צואלל פון יאָהר 1928. און אלע
אייבריגע קרייזען האט ער געוואונען 93 מאנדאטען
(א הויז דער מלוכה-ליסטע) פון דעם 38 אין געז
קאנגרעס-פולען, 6 אין די מערב-וואיעוואדזשעוועס
27 אין גאליציען און 22 אין די מדינת-וואיעוואדזש
טוועס. און די לעצטע וואיעוואדזשעוועס האט דער
רעגירונגס-בלאק געקומען פון 50 מאנדאטען גאנצע
48. אונטערגעבנדיג אנדערע פארטייען נאָר 2
איינעם די ענדעקעס און ווילנא און אידיש די אר-
קאצינער און וואהליין.

א וויז דעם רעגירונגס-בילדאק האָבען מעגערע
סערט וויער בעזיצן די ענדעקעס, וועלכע האָבען בע-
קומען 64 מאָנדאַטען און קענען די 38 ביי די פרייהייט
פּרדיגע וואַהלען. דער אַלגעמיינער צוואַנזיקס פון
מאָנדאַטען ביי די ענדעקעס בעטרעסט 26 מאָנדאַטען
וואָס האָט געדראַפּט ווין אַ בעווילן, און די ענדעקעס
האָבען שטארק פּערגרעסערט וויער איינפלוס, ווען
מיראָל אָבער געבוי וואָרשטענדיקען די מאָנדאַטען
ענדערונג ביי די ענדעקעס, וועט מען זיך איבערציי-
גען, און דער הייטס-צוואַנזיקס פון שטימען האָבען
די ענדעקעס בעקומען דאָרט, וואָס ס'ווערען געפֿעלט
געוואָרען די ליסטעס פֿון „צענטראַלעווע“, אַווי וועט
מען, און אין קאָלישער קרייז האָבען די ענדעקעס
בעקומען 4 מאָנדאַטען, כאָטש ביי די פרייהערידיגע
וואַהלען האָבען זיי דאָרט גארנישט געהאט, די גע-
פֿעלטע ליסטע פון „צענטראַלעווע“ האָט אין דאָרטאָגען
קרייז ביי די פרייהערידיגע וואַהלען געהאט 6 מאָנדאַט-
ען, פון וועלכע צוויי האָבען איצט צוגענומען דער
רעגירונגס-בילדאק און 4 די ענדעקעס, די לאַגע איז
אַ עצהליכע און קראַקאווער פּאָוויאָט און איז ווער-
שטאָווער קרייז, וואו די ענדעקעס האָבען בעקומען
צו צוויי מאָנדאַטען, נאר דערפֿאר, ווייל דאָרט זענען
געווען געפֿעלט די ליסטעס פֿון „צענטראַלעווע“, מ'ז-
דאָרף אַלץ רעכענען, און די ענדעקעס האָבען בער-
קומען איינציגן שטוב פון צענטראַלעווע 15 מאָנדאַטען,
סיבילייבס זיי אָבער יעדענפֿאלס נאר א צוואַנזיקס פון
10 מאָנדאַטען, און אויך און פיל האָבען זיי טאָקע
פערבעסערט וויער איינפלוס זייט דעם יאָר 1928
ווען זיי זענען אַרױס אינגאנצען צובראָכען.
זעהר ערנסט איז די מלחמה פון צענטראַלעווע,

וועלכער האט בעקומען קום 80 מאנדאטען פון די 163 וועלטע די ריכטונגען. וואָס געהער אין איהם אַרײַן האָבען געהאַט אײַנײַה 1928. ס׳איז אמת, וואָס די פּאַסט און אַמפּהירער פון צענטראַלען בע- הױפּטען, אַז אין די קרייזען וואו זייערע ליסטעס זע- נען געפּאָלט געוואָרען האָבען זיי פּערלוריען 50 מאנדאטען, די צאהל איז לויט אונזער מיינונג איבער געטריבען, וויל זיי האָבען געהאַט בעדייטענדע שטי- מען און מאַנדאטען-פּערלוריעטן אַפּילע דאָרט, וואו זיי האָבען געהאַט ליסטעס, ס׳איז דערפֿער שווער אַנגענומען, אַז דוקא דאָרט, וואו זייערע ליסטעס זענען געפּאָלט געוואָרען, וואלטען זיי איינגעהאַלטען זייער פּרינציפּיעל צאהל שטימען, אַפּיל 60 מאַנד- אַטען, דאָרף קרייזען דאָס דער צענטראַלען פּערלוריען, וויל ער האָט טאקע פּערלוריען דעם איינגעפולטן דער צענטראַלען האָט פּערבּעסערט זיין צאהל שטימען נאָר אין 2 קרייזען (ברודשאַוויץ און יאַסלאָ), אין 8 קרייזען האָט ער איינגעהאַלטען זיין צאהל שטימען, דאָגעבן אין אַלע איבריגע 54 קריי- זען האָט דער צענטראַלען פּערלוריען.

א בעזונדער קאפיטעל איז די מפלה פון א.פ.ס.א.
וועלכע איז אַ בעטשאַנד-טיל פון צענטראַלער. די
דאָזיקע פאַרמיי האָט געליטען די גרעסטע מפלה.
פון 46 מאַנדאַטען און פרייהערגיגע טיים וועט די
א.פ.ס.א. איצט האָבען ק״ם 24, דאָס קען זיך כער-
ליטען דערמיט, וואָס אַלע אַרבייטער-ליסטעס
בייטל האָבען פערלירען פיל שטימען, צווייטענס.
דאָס די א.פ.ס.א. איז נישט געאנגען קיין דער וואַהל-
גאַס אונטער איהר אייגענעם נאָמען און דריטענס,
וואָס א.פ.ס.א. האָט סעקע פערלירען דעם איינפלוס,
וואָסטאַרקסטען האָט זיך דאָס אַרײַנסגעזען און
אַדער, וואו די א.פ.ס.א. האָט יום דעם יאָר 1928 פער-
לירען 50 טויזענד שטימען און פון די פרייהערגיגע
3 מאַנדאַטען אַפילו קיין איינעם נישט געקומען, גר-
אָמען מיט דער א.פ.ס.א. האָט פערשטענדליך אויך גע-
ליטען אַ גרויסע מפלה איהר פערבינדעטער די-
טשע סאָציאַליסטישע פאַרמיי, זי האָט איצט אין
טום קיין איין פאַרשטענדער נישט. ביידע דייטשע
פאַרמייטען, וועלכע האָבען זיך געפונען אויף
דער ליסטע פון צענטראַלער האָבען קיין מאַנדאַט
סען נישט געקומען.

אויך די יידישע אַרבייטער-ליסטעס האָבען פער-
לירען פיל פון זייער שטימען-בעזען און ס'איז

איז אונזער ליטעראטור / י. י. סיגאל *

און דאס בילד פון זיינע שפּעטסטע יאָהרען, עטליכע יאָהרען פאַר זיין טויט און עפעס אַזאָ מערקווירדיגע עהרליכקייט. דאָרט אױפֿן בחור'שען יוגענט-בילד הױבט זיך אַן אַרױסלױכטען דער קינסטלער וואָס דערפֿיהלט אין זיך די שוואַרצ-ווייסע מיט דער וועלט. דאָ געווינט ער פֿאַר זיך די גרויסע רהאָ און אומרה פֿון זיין שפּעטרישקייט און אױפֿן לעצ-טען בילד — דאָס טיפֿע אָפּגעזאָמלטע, דאָס זיכערע, דאָס בעשטימט אין זיך אױסגעטױטעטע פֿון דער וועלט און נאָטור און — אַ טרױעריגקײט, דער טרױ-ער פֿון אַפּגױן, פֿון „פֿונ'ס יאָרד“, די שטימונג פֿון פֿאַרגעהען אין אייגענע מיט אַ גאַנצער וועלט אין תקופּה, דער אַקטױד האָט שוין אָנגעשלאָגען דעם דאָזיגען קלאַנג אױס ערשטען אַרױספֿאַה, אין ער-שטען קינדערשען אױספֿאַהל פֿון: — קינדער, אײַך וועל אייך דערזעהלען אַ מעשה מיט אַ „מעסערעל“ און אײַנע, „מעסערעל“ זענען שוין דאָ די שאַרפֿע אינערלעכע שניטען אױף דער גאַנצקײט פֿון דער דאָזיגער גרויסער שעהנער קינדערשער נשמה וואָס האָט זיך געױסען שלום עליכם.

מלמד בלייבט מלמד / פון אונאויסשעפ-ליכע הוואל

— מיין מאַן, פֿאַלג מיך און נעהם גלייך און פֿאַהר קיין דאַנציג, דער רבי האָט אַ ווייטען בליק. למען-השם טו ווי דער רבי האָט דיר געהיטען. נעהם און ווער אַ מעקלער דאָרט!

האָט ער אַזוי געטון. געקומען קיין דאַנציג איז ער אױסער אײַך דער בערע, האָט זיך געטראָפֿען מיט פֿיל סוחרים, אַלטע בעקאָנטע, זיי דערזעהלט, וואָס מיט איהם האָט זיך געטראָפֿען, געזאָגט זיי, אַז איצט וויל ער זיך בעמען, אַז זייערע, כדי ער זאָל קאָנען בליי-בען אַזייערליכער מאַן און אָפּפֿאַהלען די חובות. די סוחרים האָבען געהאַט גרויס מיטלייד מיט איהם, און צוגעזאָגט איהם צו העלפען מיט וואָס עס וועט נאָך מעגליך זיין.

האַלץ האָט גענומען זעהר שטייגען און מ'האָט עס פֿאַר קיין געלד כמעט נישט געקאָנט קריגען. אונזער סוחר איז אַרומגעלאָפֿען איבער דאַנציג צווישען די קאָמיסאַנערען זוכען, האָט ער גע-טראָפֿען איינעם, וואָס האָט איהם געזאָגט, אַז ער האָט זעהר פֿיל האַלץ צו פֿערקויפֿען, נאָך ער וויל אַ הויכען פֿרייז, איז ער געלאָפֿען און דערזעהלט די סוחרים. האָבען זיי איהם געזענטפֿערט, אַז זיי זענען גרייס צו קויפֿען, ווי ער איז צוריקגעלאָפֿען צום קאָ-מיסאַנער, האָט איהם יענער געזאָגט, אַז דער פֿרייז איז דערווייט געשטיגען און ער וויל מעהר, איז ער צוריקגעלאָפֿען צו די סוחרים און זיי זענען ווייטער בעשטאָנען. צוריקגעקומענדיג האָט דער קאָמיסאַנער שוין געוואָלט נאכמעהר. האָט ער געשטעלט אױף זיך און געהיטען איהם מיטגעווען צו די סוחרים. דער קאָמיסאַנער האָט זיך געלאָזט איינגעבעטן און איז מיטגעגאַנגען. קומענדיג האָט ער אָבער שוין געבעטען נאכמעהר. ווי עס איז, זיי האָבען זיך אױסגעגלייכט, מ'האָט איהם געגעבען האַנט-געלט און מ'האָט אונזער סוחר אַוועקגעזעצט שרייבען דעם קאָנטראַקט. דער קאָמיסאַנער האָט אַרױסגע-נומען זיין קאָנטראַקט און אױסגעגלייכט פֿאַר איהם אױפֿן טיש, צו בעווייזען, אַז דאָס האַלץ איז זינס, און ער האָט דאָס רעכט עס צו פֿערקויפֿען.

ווי דער סוחר האָט גענומען ליינענע דעם קאָ-מיסאַנער'ס קאָנטראַקט איז איהם נישט-גוט גע-וואָרען און ער האָט גענומען חלשען. האָט מען געכאַפט און מ'האָט איהם אָפּגעמיטערט. מ'האָט איהם גענומען אױספֿערענען, וואָס און ווען, און ער האָט זיי געזאָגט, אַז ער האָט דערקענט זיין אייגענע כתב, און איצט ווייסט ער, אַז דער רמאי האָט איהם אָפּגעזאָרט. האָט מען גענומען דעם קאָמיס-אַנער אױף כח און ער האָט מודה געווען אַלץ. האָט מען איהם אָפּגעגעבען זיינע טויזענט רובלע און אַפֿיסעל שטרחה און דאָס גאַנצע געלט פֿאַר דעם האַלץ האָט מען אָפּגעגעבען דעם סוחר.

אונזער סוחר איז אהיימגעפֿאַהרען א פֿרעהל-כער. אױפֿן וועג איז ער פֿריהער אַר-גע-קלין ריושין צום רבי'ן און האָט איהם דערזעהלט די גאַנצע מעשה. דער רבי האָט אױסגעזעהרט און געזאָגט צו איהם:

— דיין גאַנצע הצלחה איז געווען, וואָס דיין ברודער איז אַ מלמד און נישט קיין גנב. אַ מלמד עליבט אַ מלמד. דאָ ביזט אָבער אַ סוחר און חרטה איז נישט מעשה סוחר. געדענק, דאָ זאָלט איהם צאָהלען די עטליכע רובל און וואָך ווי אַמאָל. ווען ער וועט דאָרפֿען אױסגעבען אַ קינד, זאָלטו ווין אַ ברודער! געדענק, לאַ תקים און לאַ טטור האָט מען אָנגעזאָגט אַפֿילו אַ ווילד-פרעמדע, אַ ברודער דאָרף מען עס אַפֿילו נאָך גיט אָנגאַנען! פֿאַהר גע-וואַנדערהייט, דיין עהרליכקייט איז דיר בייגעשטאנען און עס איז שטארקער געווען אַ פֿאַר מלמדה אַי פֿאַר רמאות.

און פֿיהלט איהר נישט פֿון אַלע אַ בענקאַשטע אייבער צום אנדערען. אין „פֿונ'ס יאָרד“ האָט שלום עליכם, אױסגעשפּענט צו לעצט-פערמאַכטע טירען פֿאַר זיי און אַלע האָבען זיך בעגענעט און דערוועגען, אײַן הויז, אײַן הויף, אײַן שטאט און אײַן וועלט. דאָ „פֿונ'ס יאָרד“, רעדט מען זיך אַראָפּ דאָס טיפֿסטע וואָס איז בעזאָלען, געלעגען אין די קעמערלעך פֿון האַרצען. דאָ איז מען זיך אַזוי ענג געוואָרען, דאָ האָט מען זיך צוריק-צוגעפֿעלטען אין דעם איינציגען גרויסען פֿאַלקס-וועזען וואָס הייסט שלום-עליכם. אַלע טויערן זיך צוזאָם אין דער וואַרימקייט און ליבשאַפט פֿון זיין קינסטלערשער נשמה. אײַך קוק אױף די צוויי בילדער פֿון שלום-עליכם'ען, דאָס בילד פֿון זיין יוגענט, ווען ער גע-פינט זיך אױף דעם גוט פֿון זיין צוקונפֿטיגען שווער

פון ישראל אסמאז

אָפּגעשוואַמען עטליכע וואָכען און געקומען קיין דאַנציג איז גראַד האַלץ געפֿאַלען און מ'האָט נישט געקאָנט פֿערקויפֿען. וואָס אַ טאָג ווייטער איז האַלץ מעהר געפֿאַלען און ער האָט נישט גע-וואָסט וואָס פֿאַר אַרבעט זיך צו געבען. האָט ער זיך בעראַטען מיט די האַלץ-קאָמיסאַנערען, וואָס צו טון, צו ער זאָל בלייבען אין דאַנציג אַ גאַנצען ווינטער, אָדער ער זאָל דערווייט פֿאַהרען אהיים און לאָזען דאָס האַלץ אין דאַנציג. האָט איינער פֿון די קאָמיסאַנערען דערוועגען, מיט וועמען ער האָט דאָ צו טון און האָט צו איהם אַזוי געזאָגט:

— מיין צעה איז, איהר זאָלט דערווייט פֿאַהרען, וואָרים מיט אייער זינען דאָ וועט איהר נאָך מאַכען גרעסערע הצלחות. אײַך וועל איבערנע-מען דאָס האַלץ, צום ווער-צו וועט עס געווען טראָפֿען ווערען. אײַך וועל אייך געבען די וויל טויזענט רובלע, איהר זאָלט נישט אַהיימפֿאַהרען מיט לידיגע הענט, דאָס איבעריגע וועל אייך, אײַך צושיקען ווען אייך וועל, מיט גאָט'ס הילף, פֿער-קויפֿען דאָס האַלץ אױף אַ גוטען מקח.

און ער האָט גלייך גענומען און אױסגעזעהלט די טויזענט רובל.

דערוועגען דאָס געלד האָט דער מלמד גע-כאַפט און איהם אױסגעגעבען דעם כח-הרשאה, אונטערגעשריבען און אונטערגע-... אַז ער גיט איבער דעם קאָמיסאַנער דאָס גאַנצע האַלץ, דער קאָמיסאַנער האָט איהם אױף געגעבען אַ כתב און זיי האָבען זיך צעזענעט.

ערשט אין עטליכע טאָג שפּעטער, ווען ער איז שוין געווען אין וועג, האָט ער זיך אַרומגעקוקט און דערוועגען, אַז דעם קאָמיסאַנער'ס כתב איז גאָרישט ווערט. ער האָט זיך פֿונדאָדערגעזעט מיט סוחרים, און אױסגעפֿונען, אַז דער דאָזיגער קאָמיס-אַנער איז אַ שווינדלער, אַ רמאי. ער האָט געווען, אַז ער איז דאָ זעהר מיאוס אַריינגעפֿאַלען און האָט זיך מיט געווען, צו געהן מיט ליגען, אַראָפּ-שלינגען די טויזענט רובל און דעם ברודער דער-זעהלען אַ טרױעריגע מעשה. און ער איז אַהיימגע-קומען, געפֿאַלען דעם ברודער צו די פֿיס, דער-זעהלט איהם, אַז די טראַטועס זענען צוריסען גע-וואָרען און אַרױף אױפֿן ים, און ער האָט זיך קוים געראַטעוועט אױף אַ קליין שיפֿעל.

דער ברודער האָט דערהערט די טרױעריגע בשורה און ער האָט גענומען זיינען און קלאָגען און רייסען זיך די האָר פֿון קאָפּ. וואָס קאָן ער איצט טון וואָס פֿאַר אַרבעט וועט ער זיך איצט געבען? זיין געלט ווי זיין געלט, אָבער וואָס טוט מען מיט די חובות! ער וועט עס נישט אױסצאָל-טען, ער וועט פֿון זינען אַראָפּ!

דאָס ווייב האָט געוועהן איהר מאַג'ס צער, האָט זי איהם גענומען טרייסען און איז צוגעשטא-נען צו איהם, ער זאָל פֿאַהרען קיין ריושין צום רבי'ן, אױסגיטען פֿאַר איהם דאָס האַלץ, האָט ער איהר געפֿאַלט און איז אַוועק קיין ריושין, דער-זעהלט פֿאַר'ן רבי'ן אַלעדיג, געוויינט פֿאַר איהם, געפֿרעגט אַרבעט, ווי ער זאָל כאַטש אַרױס פֿון די חובות, נישט דאָרפֿען פֿערכאַפֿען פרעמדע געלט. דער רבי האָט אױסגעהערט אַלץ און גע-ענטפֿערט איהם בקיאר:

— מילא, נישט קיין סוחר, געהט מען צווישען מעקלערס. דאַנציג איז גענוג גרויס און דער רבּוּר-ש-עולם קאָן העלפען! איז ער אַהיימגעקומען און דערזעהלט זיין ווייב דעם רבי'נס ענטפֿער. האָט דאָס ווייב געזאָגט צו איהם:

זון — אױסגעקושטער שליח. מיט וואָס פֿאַר אָפּגעדעקטקייט די אַלע פֿערגאַנגענע שטענדיג לעבען ליגען פֿאַר'ן דאָזיגען טיפֿען און אָפּגענעם אױג פֿון איינעם, פֿונ'ס יאָרד, אײַנציג-גרויסען אפּשר קינסטלער אונזערען, אײַנ'ס „פֿונ'ס יאָרד“ שפּילען זיך אַפּ אַלע פֿאַזען פֿון שלום עליכם'ס קינסטלערשען שו-ען. אַלע העלדען און אַלע געשעהענישען גיבען זיך דאָרט אַפּ שלום עליכם און דערקענען זיך איינע די אַנדערע, דערקענען זיך איינע אין די אַנדערע און פֿיהלען ווי זיי אַלע זענען איינס, אַלע זענען זיי געפֿיהרט געוואָרען אױף פֿערשידענע וועגען, זענען דורכגעגאַנגען בעזונדערע אַנדערע מינים גילגולים און איינע די אַנדערע האָבען גענוכט, נאָכגעפֿרעגט זיך און געמלאָנדזשעט. פֿיהלט איהר נישט אַ משפּחה פֿערבינדונג צווישען אַלע שלום-עליכע'ס טיפֿען?

האָבען אַמאָל געוואוינט אין אַ שטאט צוויי בר-דער, אַזייערע פֿערען און אַ יונגערער, איז דער על-טערער געווען אַ יוד אַ בר-מזל, אַ דאַנציגער סוחר, און דער יונגערער אַ שלום-מזל, אַ דורק-מלמד. האָט דער דאַנציגער סוחר געזאָגט אַ בר-מזל און אַ בר-מזל, ביידע שעהען און געראטענע, און דער מלמד האָט געהאַט אַ פֿול הויז מיט קינדער, טעכ-טער מיאזי'ע און שלום-מזל'נעס, האָט דער רייכער ברודער געזעהן, אַז דאָס קעלונג טראָגט נישט אױסצוהאַלטען אַזאָ גרויסע משפּחה און ער האָט גענומען צאָהלען דעם אַרימען ברודער וואָכען-געלט, זיין רובלע יעדע וואָך, אַ הויף יום-טובֿ געלט, בעקליידען און בעשטוכען. האָט זיך עס אַזוי יע-פֿיהרט אַ צייט, דער רייכער ברודער איז געוואָקסען געקראַנקט און נאָמען פֿאַר'ן גרעסטען האַלץ-סוחר פֿון דער סביבה. דעם אַרימאָל'ס מלמדות האָט זיך קומען אינגאנצען צו לעבען פֿון דעם, וואָס דער ברודער האָט איהם געגעבען.

איינמאָל איז דער מלמד אַריינגעקומען צום סוחר און ער האָט געזאָגט:

— „ברודער האַרציגער, וויפֿיל איז דער שיעור אייך זאָל זיין אױף בעטל-ברויט? דאָ האָסט, קיין עין-הרע, אַזוי פֿיל עסקים, נעהם מיך צו פֿאַר אַ מענטש, און אייך וועל זיך עהרליך פֿערדיגען מיין ברױט לעבען דיר.

דער רייכער ברודער האָט אָבער נישט גע-וואָלט, און געענטפֿערט:

— מיין ברודער, אױב עס איז דיר וועניג, וועל אייך דיר געבען מעהר, פֿאַר קיין סוחר קאָן אייך דיר נישט מאַכען, ווייל דו טויגסט נישט דערצו, דו האָסט דינע גאנצע יאָהרען אָפּגעקעלט.

דער אַרימער ברודער האָט געזעהן, אַז מיט איהם וועט ער גאָרישט מאַכען, און ער האָט זיך צוגעזעצט צו דער שוועגערין, אַז זי זאָל פֿועל'ן ביי איהר מאַן. ער זאָל רחמנות האָבען און מאַכען פֿון איהם אַ מענטש, כדי ער זאָל אױספֿערען צו עסען לחם-חסד. די שוועגערין איז געווען זעהר אַ גוטע בטבע, אַ וויכחאָרציגע, און זי האָט איהם צוגעזאָגט, אַז זי וועט נישט רעהן ביי דער מאַן וועט איהר צוליב טון און מאַכען פֿון איהם אַ ליט, וואָרים ער איז דאָך געווען נישט ערגער פֿון פֿיל אַנדערע, ווילד פרעמדע, וועמען איהר מאַן האָט אַריינגענומען אין זיינע עסקים און איצט האָבען זיי, ברודער-השם, אױסגעוואוינען די קעפּ.

און זי איז צוגעשטאנען צו איהר מאַן, נישט געלאָזט איהם רעהן, ער האָט איהר צוגעזאָגט צו דערהלען איהר פֿערלאַנג. און עס איז געפֿליבען, אַז דער אַרימער ברודער זאָל מיטשווימען מיט די האַלץ-טראַטועס קיין דאַנציג, ער זאָל אַכטונג געבען אױף די גוים, זאָל זי אױסצוהאַלען דאָס געלט און גאָך זאָכען. און אַזוי איז עס געווען, דער אַרי-מער ברודער האָט געטון זיין אַרבייט און דער רייכער האָט איהם געגעבן אױף אַ געלעבען.

מיטלעכווייז האָט זיך דער רייכער ברודער גע-נומען מעהר פֿערלאָנען אױף איהם, אױסגעגעבען איהם גרעסערע זאָכען, ביי ער האָט איהם געמאַכט פֿאַר'ן גאַנצען סוחר. אַוועקגעשיקט קיין דאַנציג מיט אַ כח-הרשאה, אַז ער קאָן זיין דער גאַנצער סוחר. דער אַרימער ברודער האָט געטון זיין אַרבייט בשלמות און דער רייכער איז געווען צופֿרידען און איז זיך געזעסען רוהיג אין דער היים.

עס איז געקומען אַזוי ווייט ביז דער רייכער ברודער האָט אַמאָל זיין גאַנץ פֿערמעגען איבערגע-געבען אין זיינע הענט. אַוועקגעשיקט דאָס גאַנצע האַלץ, וואָס ער האָט אָנגעקויפט, הן פֿאַר אייגענע גענט, הן פֿאַר פרעמדע, איבערגעגעבען אַלץ אױף דעם אַרימען ברודער'ס הענט און אַוועקגעשיקט איהם קיין דאַנציג.

2. שלום עליכם האָט אַוויפֿיל חלום-ליכטיגקייט גע-זעהן אין דער טאָג-טעגליכער ווירקליכקייט פֿונ'ס יאָהרען הויז און גאָס-לעבען, אַוויפֿיל ליבשאַפט דערהלען אין זיך דערהיט אַזאָ קוואַל, אַזוי קוואַליק און קוואַלענדיג איז איהם דאָס לעבען ענטקעגנ-געקומען פֿון אַלע ווייטען, אַלע ווינקלעך און גע-רופֿען: קום זינג מיט מיר, לעב מיט מיר, קוועל און לאַך מיט מיר גלאט אין דער וועלט אַריין און פֿון דער וועלט; אײַך קום פֿון די טיפֿסטע טיפֿענישען פֿון אַנאַלטען פֿאַלק, האָט ער ווי גערעדט צו איהם, כּיחאַב אין מיין קוועלענדיגקייט אַלע (פֿאַרבען, אַלע קאַרבען, אַלע סמנים און צייכענס פֿון אַלע וועגען און הינטערזעהען פֿון דער גאָרער וועלט. אייך האָב אָפּגעריכט אַלע גלות'ן דורכגעגאַנגען אַלע פֿייערען און עס איז אין מיר געבאָרען געוואָרען אַ גרויסע פֿרייד, אייך האָב זיך אױסגעוואוינען איבער די יסורים און ווייטיגען וואָס האָבען מיך גענוכט פֿינסטער צו מאַכען און ביי אױסגעגאַנגען ווי אַ גרויס ליכט איבער זיך. און, זעה, האָט ער עס ווייטער ווי גערעדט צו איהם, אייך ביי גאָר ווידער קינדערש געוואָרען, אייך וויל דעם צונויפֿפֿיהרען דעם אַלטינקען טביה'ן מיט מאַטעל-פֿייס דעם חזנים און ביידע וועלען זיך פֿערשטענדיגען און איין ליבענפֿילאָזאָפֿיע אין דער גאַנצקייט פֿון זייער גאָט צוליב וועלכען זיך לעבען, צוליב וועלכען מען-שען לעבען און קאָנען זיך דורכדעם בעפֿרייען און דערלייזען פֿון אַלע ליידען וואָס פֿאַלען אָן אױף זיי און זוכען זיי אױסצוצעסען פֿון דער ערד. שלום עליכם האָט דערוועגען אײַנ'ס אַלטען ראָס קינדערש און אין דעם קינד דעם אַלטען מענטשען דורך וועמעס נאַאִיוויטעט, דורך וועמעס טרױעריגקייט אױסגען וואָס טוקען זיך אין שטענדיגער אַרימקייט און חיסט פֿון אַ קראַנקע הוסטעניגען טאָטען, דאָס קלאַגע איבער קלאַגע פֿיקחות'דיגע וועלט-רעטעניש, דער סך-הכול פֿון דעם שלום-עליכע גע-לעכטער איז אױף אַ שווער-דריקענדיגער פֿאַרזאָגט עפעס אַרױס מיט אַזאָ מאַסא: דאָקטוירים הייסען לאַפֿען? צו וואָס דאָרף מען דאָ די דאָקטוירים, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען אַזאָ זאָך ווי פֿרייד און גליק? דער ענטפֿער וועט אָבער אַפֿיסעל אַפֿ-שטופֿען אָן אַ זיט דאָס וואָרט גליק, און עפעס וועט אונז אָנהויבען נאָגען אַ פֿאַרגעפֿיחל אַז ווייטער רער גאַנצער שפּעצירער רחבות פֿון דעם דאָזיגען גרויסען געלעכטער, בעהאַלטען זיך ווי הינטער אַ חיסען פֿאַרהאַנג, אַ געשטאַלט וואָס איז נישט אינגאנצען גאָלד-בלענדענדיג, עפעס קרענקלעכט, עפעס איז קראַנק הינטער דעם דאָזיגען רוישיגען, לויכטערען, פֿלאַטערדיגען הערליכען געלעכטער, עטציער אין קראַנק.

מאָטעל שפּילט זיך אַפּ זיין קינדהייט ווי אַלע קינדער, פֿאַר איהם איז די וועלט פֿון הימעל און בלוי און גראַזיגן אַזוי אָפֿען ווי פֿאַר אַלעמען, נאָך עס געהט איהם עפעס נאָך אַ שטאַטען נישט קיין קינדערשער, עפעס אַ צו גרויסער שטאַטען טרעט איהם נאָך און אונטער זיינע נאָאִיווע קינדער-שע רייד און פֿרעוהליכקייטען וואָס שמעקען מיט'ן ריח פֿון פֿריהלינג און זומער און קעלעל-תמימות, הערט זיך עפעס אַ קוואַלענדיגער נמשל, דאָס געהט און ציהט איהם נאָך עפעס ווי אַזאָן זיין ווייטען, עפעס פֿאַראַוויסאָגאָנגען פֿון אַ שפּעקאַל וואָס איז נישט אַזוי גלאַט און געווענליך. ער איז אָבער אַ קינד און דאָס איינציגע רייד זיינע, ציהט אַפּ ווי רעדט אַרױס פֿון דער זון און ער — לויפט ווידער אַרױס אין דרויסען, ווידער פֿריי פֿונ'ס קדיש לערנען און פֿון דער מאַמעס שטענדיגען וויינען. וועגען וועלכען ער האָט אַזוי ליב צו דערזעהלען, ווייל אין תּוֹך, אַרט ער איהם, ס'זאָגט איהם וועט, ס'שטימט אָן אַ אומעטיגען טאָג אין די קלאַנגען פֿון זיין קינדערשען דרויסען וואָס ער מאַן זיך אָפּשפּילען און אָפּקוועלען זיין דורך צוהר און יסורים, בלאַנדיקע קינדהייט, אַ דינער טרױער געהט אױף פֿון דעם הומאר און זיין געלייטערטער פֿאַרם, פֿונ'ס בוך „פֿונ'ס יאָרד“, דאָרט אין דעם העכסטער דערנרייכ-סטער מדרגה פֿון פּשטות דערוועגען מיר ווי דער שלום-עליכע-הומאר פֿערמאַגט אין זיך עפעס קאַמפּ-ליצירעס, טביה, מאַטעל-פֿייס דעם חזנים מנחם מענדעל און אַ אַלע איבריגע טיפֿען קומען דאָרט צוזאָם אינאיינעם, בינדען זיך אָן איינער אָן די אַנדערע, פֿערזענען זיך, פֿערזענען און בעהעפטען זיך און עס בעקומט זיך אַ געשטאַלט מיט אַזעלכע טיף-איינגעקראַלטע קנייטשען און שטריכלעך, אַזעל בע שאַרפע און אַזעלכע מיטטעריעווע אַזעלכע אָפּענע ליכטיגע און ווי עפעס זיך טונקענדיגען אין אַ טיפֿער, טונקעלער בלוז-מאַטקייט, עס בעקומט זיך דאָס וואַנדערליך-טיפֿע, וואַנדערליך-בעהאַלטענע און דאָך אַזוי פּשט אָפּענע פֿון — שלום עליכם, פֿונ'ס יאָרד — וואָס פֿאַר אַ רייכער שפּעטער

261. נומער „ביצור פֿאַלקסבלאט“ נומער 261.

סאטירע

דער קונדע

הומאר

וועג א. שארפצינגעל

צוואמענגעשטעלט

א שיקל נייעס דייטליך אויפגעשריבען

דריטען האט זיך געהערט א טומעל, און דער רעדאקטאר האט געזאגט צו איינעם פון זיינע רעפארטערס:

— געהט ארויסער אין גאס און זעהט, וואס פאר א טומעל איז דאָרטען, און אויב עס איז פארגעקומען עפעס, וואָס עס איז ווערט צו בעשריי-בען, מאַכט פון דעם א קורצע און איבערהויפט דייטליכע שטיקעל נייעס.

איז דער רעפארטער געווען אויפ'ן גאס, גע-זעהן, וואָס דאָרטען איז פארגעקומען און ער האָט אָנגעשריבען א דייטליכע שטיקעל נייעס.

„א מאַן האָט גע'הרג'עט אַ הונט, וואָס האָט בעלאָנגט צו אַ צווייטען מאַן, אַ זעהן פון דעם מאַן, וועמענס הונט עס איז דע'הרג'עט געוואָרען, האָט געשלאָגען דעם מאַן, ווער ס'האָט דעם הונט דע'הרג'עט, דעם הונט פון דעם מאַן, איז געווען דער זעהן פון דעם מאַן, וועמענס הונט עס איז דע'הרג'עט געוואָרען, איז אַרעסטירט געוואָרען אויף דעם אָנקלאָגען פון דעם מאַן, וועמענס הונט דער מאַן, וואָס איז געווען אָנגעגריפען, האָט דע'הרג'עט...“

פון קוש צו דער חופה

דאָס מידעל (צום בחור, וועלכער האָט איהר אַ קוש געטון): זאָג מיר גאר, וואָס האָסטו געהאט אין די געדאַנקען, ווען דו האָסט זיך ערלויבט מיך אַ קוש צו טון?

בחור (ערשעמט): גאָרנישט... איך האָב גאָר-נישט געהאט אין מיינע געדאַנקען, גאָרנישט, אין שווער דיר...

דאָס מידעל: אויב אַזוי, וויל איך נישט, אַז דו זאָלסט מיך מעהר קושען, אויב דו האָסט גאָרנישט אין די געדאַנקען, איז מוחל, סאָ קוש מיך בעסער נישט.

בחור: וואָס מיינסטו?

דאָס מידעל: איך מין... איך מין, אַז ווען מען קושט מיך, דאַרף מען האָבען אין די געדאַנקען אַ חופה.

קורץ געזאגט

איינער אַרבייט און האָט נישט.
איינער האָט און אַרבייט נישט.
איינער דענקט און זאָגט נישט.
איינער זאָגט און דענקט נישט.
איינער דאַנקט און נעמט נישט.
איינער נעמט און דאַנקט נישט.
איינער לויפט און פאַלט נישט.
איינער פאַלט און לויפט נישט.
איינער גיט און האָט נישט.
איינער האָט און גיט נישט.
איינער שט און רעדט נישט.
איינער רעדט און שט נישט.
איינער דאַרף און נעמט נישט.
איינער נעמט און דאַרף נישט.

אַנעצה

— די לעצטע נאָכט, איידער איך פאָהר אוועק קאָן איך קיינמאל נישט שלאָפען.

— אויב אַזוי פאָהרט זעט אַ טאָג פריהער.

זי האט א סימן

— מיין מאַן איז דע'הרג'עט געוואָרען און ער ליגט דאָ, בין איך איהם געקומען אָפגעמען.

— וואָס פאַר אַ סימן האָט איהר איהם צו דער-קענען?

— ער איז געבען געווען אַ טויבער...

נישט דאס האט ער געמיינט

— כ'האָב געסטערען אַרומגענומען אַ מידעל, האָט זי געהאט אַ האַלד ווי שניי.

— אַזאָ קלאָרען האַלד האָט זי געהאט?

— ניין, כ'מיין ווי שניי, וואָס ליגט (שוין) אַ וואַכען אויף דער ערד...

זייט נישט אזוי גרויס ביי זיך!

רעדאקטאר (צוריקגעברענגט לידער צו אַ דייכ-טער): מיר דרוקען נישט אַזעלכע זאַכען!

דיכטער: זייט נישט אַזוי גרויס ביי זיך! איהר זייט נישט דער איינציגער וואָס וויל דאָס נישט דרוקען.

יא, נאך...

קינד: איך האָב געפונען אַ מעסערעל.

פאָטער: ווייסטו נישט, צו וועמען דאָס בע-לאָנגט?

קינד: יא, אָבער דער וואָס האָט עס פערלאָרען, ווייסט דאָך נישט...

זיך נישט געקענט העלפען

עני: פאָרוואָס האָסטו זיך געלאָזען קושען פון דעם דייטש?

פעני: איך האָב זיך נישט געקענט העלפען.

עני: פאָרוואָס?

פעני: ווייל איך קען נישט רעדען קיין דייטש.

נאך נישט דערצעהלען

— איך האָב דיר געכטען געזעהן אין סע-טער.

— איז דאָרט געווען דין ווייב מיט דיר?

— אַוואַי, אָבער ס'האָט מיר אַ סובאָ און דער-מאָן נישט מיין ווייב אַ וואָרט וועגען דעם. זי דאַרף עס נישט וויסען.

פולנו חכמים... אדער — "מיר האבען געווגט"!

איך, דאָס זיבטעל, וואָס אַרם מיר, אַז עס פאַלט אויף מיר קיין פלעק, אַז אַ גרויסע פייג פון פינגער האָט בעקומען דער פּעצקע...

איך, דאָס 6-טעל, כ'בין אַוואַי... כ'בין אַוואַי אויפ'ן פערד, אַז דער בוינדאָוועץ דער שפּרינגער ליגט ניין איילען אין דער ערד...

5 און 6 און 17, 18 — אַלע זענען דאָך בעגליקט!

אַז מ'שמעסט אַ נאָוון — ס'ווייזט פאַקל האָט דאָך געווגט!

י אַקעל בן פלעקעל.

העי, רבאחי! קנייטס די באקען,

אַז די גוטע פאַרב זאָל שטיין!

אַלע זעמיר גאָר נישקעה...

ס'שאַדט נישט, וואָס מען ברעכט... אַ ביי...

איך, דאָס 17 געזינגט האָב

וונטאָג אויף דער פולער וואָך:

אַבי 18, ס'פּיפּעטעל, ס'זעקסטעל

האָט געהאַט די וואָונגע בראָך...

איך, דאָס 18 — כ'בין אַ זיגער,

וואָרען ר'זעהט דאָך: איך געדענק

17 מיט „אַלעקסאַנדער“

האַבען אויך די גוטע קרענק...

זי ווארענט

ווי ב (צום מאַן) זי שלים מוז: קיין דער-פוטאטס ביזנעס נישט געוואָרען און אויב דו וועסט נישט ווערען קיין סענאטאר ביזנעס נישט זיכער מיט דיינע פאַר יאָהר.

ביים פאטאגראף

אַ פרוי, וועלכע איז געווען אַ מוטער פון עלף קינדער און איז נאָך צו דעם געווען אין די הויכע מאָנאַטען, איז געקומען צו אַ פאָטאָגראַפּיסט מיט דעם אַזויכע צו פאָטאָגראַפּירען איהרע עלף קינדער. קומט דער פרוי אַנטקעגען דער פאָטאָגראַפּער און פרעגט איהר, ווי געוועהנליך:

— וואָס קען איך פאַר איך טון, ליבע פרוי? און די פרוי ענטפערט אין איין אָטעם:

— איך האָב עלף קינדערלעך, וויל איך, אַז איהר זאָלט פון זיי אַרונטערנעמען אַ בילד, זאָגט מיר, וויפּעל וועט דאָס קאָסטען?

— 10 זל. אַ טויז — האָט דער פאָטאָגראַפּער געענטפערט.

די פרוי האָט גלייך מיט איהרע קינדער געלאָזט זיך געהן צום טיר, שטעלט איהר אַפּ דער פאָטאָגראַפּער און פרעגט איהר:

— וואָס-זשע געהט איהר אַוועק?

— איך וועל קומען צוריק נאָכדעם, ווי איך וועל ענטפערען ווערען און איך וועל, אַם יוצא השם, האָבען אַ גאנצען טויז.

נאך דער חתונה

דער מאַן (צו זיין פרוי): איך קען נישט עסען דעם מיטאָג, וואָס דו האָסט געמאַכט: ער איז שרעקליך האָרט.

די פרוי (בעליידיגט): ווען איך האָב מיט דיר חתונה געהאַט, האָב איך זיך דיר נישט אָנגעגעבען אַלס קעכין, און אויב דיר געפּעלט נישט, קענסטו זיך אליין מאַכען מיטאָג.

שפעט אין דער נאָכט, ווען מאַן און ווייב זענען געשלאָפען, האָט ס'ווייב זיך אויפגעכאַפט און דער-הערט ווי איך הויז עפּענס זיך אַ גבא. האָט זי גע-נומען וועקען איהר מאַן:

— גיכער שטעה אויף, אַ גבא איז אין אַוועק הויז, געה פּערהאַלט איהם!

— ווען איך האָב מיט דיר חתונה געהאַט, האָב איך זיך נישט אָנגעגעבען אַלס פּאַליציאַנט, און דו קענסט אַליין געהן כאַפּען דעם גבא — האָט גע-ענטפערט דער מאַן און זיך רהיג איבערגעקעהרט אויפ'ן צווייטען זייט.

א פראנע אויף א פראנע

חיים: זעה, וואָס געהסטו עפעס אַזוי אַרום מיט די הענט אין דיינע קעשענעס?

זרח: — וואָס, וואָס? דו ווילסט, אַז איך זאָל לעגען מיינע הענט אין דיינע קעשענעס?

אַנאַטיס

איינער בעטראכט ביי אַנאַטיס-קענענדלעך אַנאַלטען זיגער.

— יא, — זאָגט ער, — דער זיגער איז אַ שעהער, אָבער וואָס קומט דערפון אַרויס, אַז ער געהט שלעכט?

— וואָס רעדט איהר! — רעדט איהם איין דער אַנאַטיס-קענענדלעך, — דאָס איז אַנאַטיס-גע-זיכענטער זיגער, מען דאַרף זיך נאָך קענען אויף איהם, למשל, ווען דער ווייזער שטעהט אויף אַלבל פּינף און דער זיגער שלאָגט דאָן ניין, איז אַ סימן, אַז ס'איז דריי פערטעל עלף.

פון דער לינסער זייט

אימיצער קלאַפּט אין דער קיך-טיר, די באלע-באַסטע עפענט אויף און זעהט: עס שטעהט אַנ-אַרימאָן.

— געדייגט פרוי! — בעט ער מיט אַ רחמנות-טון — דער דאָקטאָר האָט מיר פּערשריבען די דאָ-זיגער רפואה און איך קאָן זי נישט בענוצען.

— זאָל איך, אייך דערלאָנגען אַ לעפּעל און אַ גלאָז וואַסער? — פרעגט די פרוי.

— ניין, אויף דער פלאַש איז אָנגעשריבען „געהמען נאָכ'ן עסען“. איך וואָלט דעריבער גע-וואָלט עפעס איבערבייסען, כדי צו קאָנען געהמען די רפואה לויט'ן רעצעפט.

אזא בילד

ער: — דו האָסט פּערווייניגע אויגען, וואָס איז געשעהען?

זי: — איך ווין צוליב אַ בילד.

ער: — דאָס בילד שטעלט פאַר עפעס טיר-גרייטע?

זי: אָבער עס איז מיר געפאַלען אין קאָפּ אַריין.

א געפאָהר

מאַן (צו אַ יונגענמאַן): — מוטיגער מענטש, זאָג איהר נישט געדענקט וועגען דער געפאָהר, אין וועלכער איהר זענט געווען, ווען איהר האָט זיך אַריינגעוואָרען אין וואַסער צו רעטען מיין טאָכטער?

יונגענמאַן: — עס איז גאָרנישט געווען קיין געפאָהר, איך קען גוט שווימען און האָב שוין אַ מייב.

א ציגיינער

אַ ציגיינער האָט זיך אַמאָל פּערדונגען צו אַ צאָמער אַלס פּאַסטן. האָט איהם דער פּויער גע-געבען צו פּיסטערען צעהן גענו. פּאַנאָכט האָט דער ציגיינער צוריקגעבראַכט די גענו צום בעל-הבית. צעהלס זי דער פּאַמער איבער — ערשט עס איז נישטא מעהר ווי ניין.

— דאָ איז דאָך נישט מעהר ווי ניין גענו! — רופט אויס דער פּאַמער מיט פּערדרוס.

— נישט ניין, נאָר צעהן, — ענטפערט דער ציגיינער קאַלטבלוטיג.

— וואָס הייסט צעהן? — שרייט דער פּאַמער — צעהל איבער, וועסטו זעהען.

האָט דער ציגיינער איבערגעצעהלט און עס קומט ביי איהם אויס, אַז עס איז דאָ צעהן.

בקיצור, דער שרייט, אַז עס איז ניין, און דער — אַז עס איז צעהן.

איז געבליבען, מען זאָל רופען צעהן פּויערים און פּאַרלענען זי, אַז זיי זאָלען זיך כאַפּען יעדער צו איין גאָנו, וועט מען זיך איבערצייגען וויפּיל גענו עס זענען דאָ אין דער אמת'ן.

האָט מען אַזוי געטון. מען האָט צוגליפּענדיגען צעהן פּויערים, יעדער איינער האָט געכאַפט אַ גאָנו און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז איין פּויער איז געבליבען אַהן אַ גאָנו.

— ווער הייסט איהם זיין אַ שלים-מוזיק? — האָט דער ציגיינער קאַלטבלוטיג בעמערקט — ווען ער איילט זיך אַ ביסעל צו מיט'ן כאַפּען, וואָלט ער נישט געבליבען אַהן אַ גאָנו.

פון וואס לעבט די פאסט

אַ יונגעלעך האָט אַוועקגעשטעלט זיין פּאַסטער, אַ יידישען סוחר, פאַר אַ וויכטיגער פּראָגע:

„טאטע! פון וואָס לעבט די פּאַסט?

איך זעה למשל קליפען אַ פּאַסט מאַרקע פאַר פּינף און צוואַנציג גראַשען, גיט זי מיר אַ מאַרקע פאַר 25 גראַשען במחך השוה.

קויף איך אַ מאַרקע פאַר דרייסיג גראַשען, גיט זי מיר פאַר דרייסיג גראַשען, וואו פּערדיינט זי? — אויב איך קויף אַ מאַרקע פאַר 25 גראַשען אויב איך קויף אַ מאַרק פאַר 25 גראַשען פאַר אַ בריק, וועגט דער בריק צוואַנציג גראַם.

נאָר וועגט דען אַ יעדער בריק 20 גראַם. איצט פּערשטעה! פון דעם דעפיציט לעבט די פּאַסט.

וואס זי האט מורא

אַ מידעל איז אַריינגעפאַלען אין דער וויסעל און האָט זיך געטרינקען.

אַ יונגענמאַן איז אַריינגעשפּרונגען זי צו רא-טעווען — און ער האָט זי אַרויסגעראַטעוועט. ביים ברעג איז געשטאנען די פּערצווייפּעלעט מאמע און האָט יאָמערליך געשריגען.

ווען דער בחור האָט אַרויסגעבראַכט די טאָכ-טער פון וואַסער אַ לעבעדיגע האָט זיך די מאַמע געפרעגט און האָט דעם סוחר זעהר געדאַנקט.

נאָר האָט זי צום בחור געזאָגט:

„עפעס האָט איהר פּערוויילט מיט מיין טאָכ-טער, אונטער'ן וואַסער גאָר לאָנג...“

אוי אוי אוי

זינגט ר' יודעל זיך אַ לידעל:

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

אוי, אוי, אוי

איין אפגרינג

סענסאציעלער
עראמישער
ראמאן (9)

סענסאציעלער
עראמישער
ראמאן

געזעצט אונטער א טונקלען לאמט, נישט ווייט פון דעם איינציגן קינד אי דעם גאנצן הויז, דאס קינד איז געווען א מידעל מיט א בלאסען פנים און האט געזעסען א גרויסערען הערינג, אן עפעס צו טרינקען, ער האט בעשטעלט א גלאז ביר, ער האט אבער דאס ביר נישט אנגענומען, נאר ער האט אים געפאנגען צו שרייבען דעם ברוי, אבער צופיל ווער-טער זענען געקומען אין וויינע געדאנקען. ער האט געוואלט שרייבען שוועל און פיל, א-בער דאס טינט איז געווען געדיכט, קלעפיק, און די פערדער האט נישט געשריבען. ער האט דריי אדער פיר מאל זיך גענומען שרייבען און האט עס אלץ צוריסען, ער האט זיך אויסגעהויבען און האט געוואלט אוועקגעהן אן צו שרייבען, אבער ער האט דערהערט א גייעריגע שטיי, וועלכע פרעגט איהם: „איך זעה, אז איהר טרינקט נישט, מעג איך נעמען א וואס!“ ער האט א ניג געטון מיט דעם קאפ, דאס מידעל האט גע-כאפט דאס ביר און האט עס אויסגעטרונקען מיט איין און וואס, ווייל זי איז געווען פערשטאכט, און זי האט נאר געהאט געלד צו קויפן דעם הערינג, און עפעס צו נעמען אפגעזעצט איהרע ליפען. ער האט דאס צוגעזעהן, און ס'האט א ריהער געטון ווי הארץ. ער האט גענומען פיהלען מיטליד מיט דער מידעל און האט פלוצלונג פערשטאנען די לאגע פון א צארימער פרוי, ער האט זיך צוגעזעצט א איבערלייגען די זאך ערנסטער און מענטליכער. (פארטצאצונג קומט.)

נאכט אונטער ווין טיר, דאן דער שעהער גראווי-רער, די געפאלטע באקנאטען, טרומע, וואס פאר א שאנד עס איז צו לעפען מיט דער פרוי! א, ער געהט ארויסווארפען דעם גאנצען שמוץ פון ווין הויז, ער געהט אלץ איבעררייסען!

פלוצלונג האט ער בעמערקט, אז ער דרעהט זיך אלץ ארום אויף איין ארט, ער איז אוועק מיט'ן וועג א הויט, מיט א פעסטען בעשלוס ארויסצוטריי-בען די פרוי פון ווין הויז, אפגעצווארפען זי פון אלע טרעפ גאר אן א דערקלערונג, ווייל און פער-און ווי סאפא פערדינט נישט קיין כבוד, ווען ער איז אבער געקומען צו ווין טיר, האט ער זיך א וויילע אפגעשטעלט, כדי די זאך בעסער צו בע-טראכטען. ער האט גענומען טראכטען, אויב דאס איז מעגליך: זי וועט דאך שטענען אויסער'ן טיר און וועט ארויסגעבען איהר גאנצען מענה לשון, מיט אלע שמוציגע רייד.

ער האט זיך איבערלייגט, צי ער זאל איהר שרייבען. די בעסטע זאך איז צו שרייבען צו איהר א ברוי און זעהן די גאנצע שטיכע מיט פינג שורות. ער איז ארוין אין א רעסטאראן, האט זיך

שוואנדען אויף אייניגע מאנאטען און איך האב פון איהר נישט געהערט, ביז איך האב זי געטראפן מיט דעם ניגען מאן, דאן האב איך צו מיר גע-זאגט: „מירן סאפא איז ווידער געכאפט.“ זשאן האט עס מער נישט געקענט הערען, ער האט געפיהלט, אז ער שטארבט פון דעם גיפט, וועלכע ער האט אריינגענומען, ווין קאפ האט איהם גענומען ווי-טון. ער האט געפיהלט, ווי וויינע שליו-פען וועלען צושטרונגען ווערען. ער איז פון דארטען אוועק. האט זיך געשלעפט איבער די גאסען, האט זיך געפלאנצט אונטער די פוהרען, און האט זיך אפגעשלאגען מיט יעדען, וואס ער האט זיך בע-געגענט.

וויין גאנצער געדאנק איז איצט געווען ווין געליבטע, ער האט זיך איצט גאר נישט געקענט פארשטעלען ווי אזוי יעדע האט געקענט לעבען א גאנצען יאהר מיט אדא בעשעפעניש ווי סאפא. דאס גאנצע לעבען פון דער אויסגעלאסענער פרוי איז איצט געשטאנען פאר וויינע אויגען, איהר נישט צום מאדעל פאר קאדעל, איהר שטויט מיט דעם פאטע בארנער, און ווי שטעט א גאנצע

זשאן גאסין איז געזעסען און האט זיך נישט גע-קאנט ריהרען פון ארט. עס האט איהם געשיינט, אז דאס ביר, וועלכען ער טרינקט איז פיל מיט א גיפט, וואס מאכט פריהרען אלע וויינע בלוטען.

ער האט געשוידערט, וויינע אויגען זענען גע-ווען פערצויגטע ווי מיט א וואלדען, און איצט האט ער געהערט ווי דער-שאלטע האט גערעדט און אריינגעגאסען ווין גיפט אין ביר.

ווי שרעקליך זענען די ראמאנטען! — האט דער-שאלטע געזאגט. — שטעלט איך נאר פאר: צוויי מענטשען לעבען צוזאמען גאנץ פריינדיק און ליבליך, ווי האבען איינע די אנדערע דערזעהלט אלע ווערע געהיימנישען און האבען איינע די אנדערע פערטויט וויינע לעבענס, ווי ווערען פער-אייניקט מיט ליב און לעבען, אזוי ווי מען וואלט ווי אויסגעטען פון איין פארם. דאן ווערען זיי פלוצ-לונג צוריסען און שידען זיך. ווי אזוי קענען זיי דאס טון? ווי אזוי קענען זיי דאס בעשליסען? איך וואלט דאס קיינמאל נישט געקענט טון?...

ווי אפילו ווען זי וואלט מיר בעטריגען, בעליי-דיגט, אויסגעלאכט, דאך ווען זי וואלט מיר בעטען איך זאל זי נישט פערלאזען, וואלט איך זי נישט פערלאזט, וואלט איך זי נישט געקענט פערטרייבען. דאס איז ד'סבה, פארוואס איך פערבייג זיך נישט מיט א פרוי לענגער, ווי אויף עטליכע שעה. א גאנ-צען טאג וואלט איך מיט קיינער נישט געפליבען, סידען איך וואלט זי געהייראט.

— דאס איז נאר געזאגט. — האט קאדעל אויס-גערופען. — עס זענען דא פרויען, וועלכע מען קען נישט אפערטלינגען מיט איין נאכט, סאפא איז איי-נע פון זיי.

און איך האב מיט איהר קיין לאנגע מחזקות נישט געמאכט. — האט דער-שאלטע געלאכט און האט גאר נישט בעמערקט, ווי וואס ווערט בלאס און געפינט זיך דערפון בעליידיגט.

— דאן ווייט איהר נישט נאר איהר געשמאק, — האט קאדעל דערקלערט. — אז איז א פרוי, וואס קלעפט זיך צו דעם, וואס זי ליבט, זי האט ליב צו פיהרען א הויז, אבער זי וועט נישט אין דעם קיין גליק. זי האט עס געפרובט מיט דעווען, און ער איז געשטארבען, זי איז איבערגעגאנגען צו עזאנא. און ער האט געהייראט. נאך דעם איז גע-קומען דער שיינער גראוויער, און איהר ווייטט דאך ווין ביטערען סוף.

וואס? — האט זשאן געפרעגט און האט אוועקגעשטעלט ווין גלאז, ווייל דער ראמאן פון דעם גראוויער האט צוריק מיט אייניגע יאהר אויסגערודערט פארוין.

— דער גראוויער איז געווען א גרויסער ארי-מאן און איינגאנגען משוגע פאר דער מידעל, אויס מורא, זי זאל איהם נישט אוועקווארפען, האט ער געפאלט געלד, כדי זי זאל לעבען אין לוקסוס. מען האט איהם געכאפט און ארעסטירט צוזאמען מיט איהר. ער האט געקראנען צוויי יאהר, זי בלויז זעקס מאנאטען, ווייל איהר אמשולד איז בעוויזען געווארען. איהר האט איהר געדארפט ווערן, ווי שוין זי האט אויסגעזעהן אין די טורמע-קליידער, און ווי געטוישט זי איז געבליבען איהר געליבטען ביז דער לעצטער מינוט. גאנץ פארוין האט געשטורעמט מיט איהר ענטפער דעם ריכטער און מיט דער סצענע ווען זי האט זיך געווארפען דורך די זשאנ-דאמער, האט ארויסגעפאלן איהר געליבטען און האט אויסגעריפען: „זיי נישט אומגעטיק, מירן טייע-רער! די גוטע צייטען וועלען צוריקקומען, און מיר וועלען זיך נאך ליבען, ווי פריהער.“ זינט דאן איז זי אריינגעפאלן אין דער לעטיקער געוועלשטאט, און האט גענומען ליבהאבער אויפן מאנאט און אויף דער וואך, אבער זי האט גענוצט אויסצווייכען קיינסטלעך. זי האט פאר זי מורא, איך גלייב אז איך בין דער איינציגער קיינסטלער, וועלכען זי האט נישט געוויינט. זי פלעגט אריינקומען און רויכערען א סיגארעטע אין מירן צימער, ענדליך איז זי פער-א-מברעז געווען צו גוטע, בעזונדערס

ווי לעבען די 100,000 יודען אין לעטלאנד

(א געשרעד מיט'ן לעטלאנדישן אמבאסאדאר אין פאריז)

נישט געקענט די שפראך, אבער איצט קענען זיי זי און רעדען זי.

דער יודישער האנדל

— מען זאגט, הער מיניסטער, אז די יודען אין לעטלאנד זענען אין ווירטשאפטליכען לעבען אינאויסער, אז עס עקזיסטירט א מין עקאנאמישער געטא. די יודען האנדלען צווישען זיך און זענען ארויסגעשטויסען פון דעם אלגעמינעם ווירטשאפט-ליכען לעבען פון לאנד. איז עס אלץ אמת?

— עס איז נישט אזוי. יודען פערנעמען אין מסחר פון לאנד א בייבולדיגען ארט. אין אלע צוויי-גען פון האנדל און אינדוסטריע, נעהט למשל תאלין, דער גאנצער האנדל מיט האלץ געפינט זיך כמעט אין יודישע הענד. און קיין בעשרענקער גען זענען דא נישטא. ווייזער ראלע איז בעדייטענדיג אויך אין אנדערע צווייגען.

בכלל דארף מען זאגען, אז די בעדייטונג פון די יודען אין עקאנאמישען לעבען פון לאנד איז פאר די לעצטע פינף יאהר שטארק געוואקסען און וואקסט נאך כסדר. אויפן ערשטן ארט געהערן די אלט געזעצטע לעטישע יודען, וועלכע זענען עקאנאמיש א געווענערע און אויסגעהאלטענער עלעמענט. די אנגעפארהרענע האפען זיך פון אנהייב אן א לא געטון אין ספעקולאציעס. אנדערע פון זיי האפען אויפגעטון גאר גרויסע רוינע געשעפטען. אבער דאס אלץ איז געווען נישט גענוג סאליד און האט סוף כל סוף געפלאצט, און אונזערע איינגעפארהרענע יודען בעקלאנגען זיך אפסטאל אויף די „פרעמדע“, אז זיי האבען גע'שטירט' די רעפוטאציע פון דעם יודישען מסחר אין אויסלאנד. צום גליק פערלירען זיי, די דאזיגע אמגעוונדטע עלעמענטען ווייזער בעדייטונג און די לאגע ווערט נאכמאל.

האפנונג אויף בעסערע צייטען...

— צי איז דא א האפנונג, הער מיניסטער, אז עס וועט אפמאל קומען אין לעטלאנד א צייט פון אפאקטישער אמתער גלייכפערטע-ייט, אז אזוי, ווי איהר וועט עס דא אין פראנקרייך? ווען א יוד וועט דארט זיין א מיטגליד פון דער רעגירונג, א (ווייטער זעה 12-טע זייט).

מען, פון וואנען זאל זיך נעהמען אנטיסעמיטיזם? און ד'ר שומאנס דערזעהלט מיר אן איינצער-סאנטע געשיכטע, ווי אזוי ער איז דעם זומער גע-פאהרען אין אן איינצאנס און איין שטעטל אין אן-אנדער. איהם איז אויסגעקומען צו ווייזען צו-זאמען מיט'ן שאפער, א געווענדיגן יונג, א „יונג מיט ביינער“, האט ער מיט איהם געשמועסט דעם גאנצען וועג און ערשט צום סוף דערווייט ער זיך, אז דער שאפער איז א יוד. בשום אופן נישט געווען צו דערקענען.

„פרעמדע“

— גאנץ קריג איז אין לעטלאנד, הויפטוועכליך אין די שטעט אויסגעוואקסען א קליינער אנטיסעמי-טיזם. די סיבה דערפון איז פאלגענדע: אין לעטלאנד האפען זיך גאנץ קריג בעווי-זען א סך יודען פון רוסישער און ליטווישער אפ-טיילונג. טיילווייז צוליב די קריגס-רדיפות, טיילווייז צוליב דעם, וואס לעטלאנד האט בעק-מען איהרע לאטנאלישע פראווינצן (אייניגע גע-גענערן פון דער אמאליגער וויטענבעקער גובער-ניע). אס ד'דאזיגע אנגעפארהרענע יודען אונטער-שיידען זיך ווערן שטארק פון אונזערע אלטגעזעצטע בע לעטישע יודען. דאס זענען דאס, וואס מען רופט אן „אסטוידען“. זיי זענען טאקע לעטישע בירגער, אבער זיי האבען אריינגעטראגען א פרעמד-דען פאר אונז גייסט, א דיסאנאנס, און אויב ביז'ן יאהר 1924 זענען אין לעטלאנד געווען געוויסע ריי-פונגען מיט יודען, איז עס א דאנק אט די דא-זיגע פרעמדע, א טייל פון זיי האבען נאך ער הויט ווייזער פונגהיים, ווייזער פסיכאלאגיע. מען רעדט למשל, רוסיש, אבער מיט שפראכעווייז מיט פערט-געשטעלט ווערען, אז דער גרעסטער טייל פאסט זיך צו וואס ווייטער אלץ מער צו די גייט בעדיי-נגען און דערנעהנטערט זיך צום אלטען יודישען עלעמענט פון לאנד.

אין אלגעמיין קען מען זאגען, אז פון אלע מינדערהייטען אין לאנד, האט בלויז די יודישע געמאכט אנערקענטע אנשטערונגען, כדי צו בע-קענען זיך מיט דער לעטישער שפראך און קולטור. יודישען און אפילו רוסען האבען תמיד געקענט לעטיש, אבער נישט גערעדט. די יודען האבען

א בעקאנטער יודישער שריפטשטעלער האט מיר מיט א פאר וואכען צוריק געזאגט: — עס איז א מלל, אז א לאנד, פון וועלכען מען הערט וועלען שרייבען אין די צייטונגען, מוז דארט לעבען זיך נישט שלעכט. הערט איהר עפעס אפ שרייבען ווענען גאר ווערען, טשע-כיען אן א.א.וו. א סימן, אז די יודען זענען דארט נישט ווערן שטארק גע'ווייזט'... אט דאס האב איך זיך געטראכט געהענדיג צום אמבאסאדאר פון דער לעטישער רעפובליק אין פאריז, לעטלאנד איז איינע פון די רח-היגסטע באלישע מלוכות, אויב נישט די סאמע רהיגע.

אפסטאל פרגעט מען זאגאר: וואו איז עס לעטלאנד? קאנווא? א פנים, אז פון קיין גרויסע דאגות ווייזען זיך דארט נישט די לעטען. אבער פארט זענען דאך אין דער דאזיגער מלוכה פערהאן קנאפ הונדערט טויזענד יודען. ווי לעבען זיי דארט? שוין-דעם איז ווי דארט אזוי גוט? ווייזען!

און דער אמבאסאדאר פון לעטלאנד איז פא-ריו (ער איז אויך אמבאסאדאר אין שפאניען, פארטיגאל און בייס וואטיקאן) ד'ר ו. שומאנס רעדט ווערן גערן ווענען די אלע פראגען.

איז פעררהאן אנטיסעמיטיזם?

— אנטיסעמיטיזם בייס לעטישען פאלק? (דער מיניסטער שמייכלט). נו, זאגט אללין, איהר קענט דאך די לעטען. איך בין אללין פון קורלאנד (דער צפון-טייל פון לעטלאנד) פון דאבלען און קען איך פערזיכערען, אז אין קורלאנד איז קיין א-ר טיטעמיטיזם נישט, דאס הייסט, נישט קיין וואר-לען. דער קורלאנדישער יוד לעבט צוזאמען מיט אונזער פאלק עטליכע הונדערטער יאהרען. מען האט זיך צוזאמענגעלעבט. אט זענען למשל, פער-האן אין די דראמעס פון אונזער נאציאנאלען דיכ-טער בלאזומען אויסגעפאלט ווייזען טיפען, אמת, אביסעל קאמישע, אבער מיט וויפיל סימאטיע און ווארימקייט. אט דאס איז דער גייסט פון פאלק, און פארוואס זאל זיין דארט אנטיסעמיטיזם? דער קור-לענדישער יוד איז א בלאנדער, מיט בלויז אויגען, א הויכער, א געווענליכער פויער-טייט. ער רעדט אזוי ווי דאס פאלק. ער לעבט און ארבייט צוזא-מ

דאס לעבען פון א יודישער אמטריסע

נאר ממש זולל וסובחיט זענען געווען די יודען פון לאנד אויף יודיש טעאטער. זיי פלעגן זיין ווערן שווערע אויף עפעס נייטען און דער דראמע און הן אין דער אפערעטע. אזוי האב איך דא דורכגעשפילט דעם גאנצן עפערטאט. קיינע נייט פיעסען זענען אבער מער נישט געווען און מיר האבען זיך גלייך איבערגעווארפען צו די דאמאל-טיקע נייט אפערעטען, דאס פינטלע יוד' און „דאס יודישע הארץ“. אין ביידע אפערעטען זענען געווען, די אזוי צו זאגען, דראמאטישע ראלען, וועלכע איך האב געשפילט. אויף דערפאלג האב איך זיך נישט געהאט צו בעקלאנגען, אבער די אפאלידיס-טען און רע-צעניעס האבען נישט געקאנט שטילען די בענק-שאפט צו מירן פאמיליע אין אמעריקע. וואס האט זיך אין מיר שפאלאקערט. און ווער ווייסט אט וואלט נישט ווידען אלץ אוועקגעווארפען און צו-ריקגעפארהרען קיין אמעריקע צו מיניע ווען נישט א נייער קרייז פון בעקאנטע און וועלכען איך בין אריין.

און דער דאזיגער קרייז האט געפונען א מיסעל צו שטילען מירן בעקשאפט — קאריסען האט גע-הייסען דאס מיסעל. (המשך קומט)

דעוועהלט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אדלער געשריבען ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבאט“ פון זלמן זיכרעווייג

איך האב זיך דערווייל דא צוזאמען מיט יוליוס אגנאזשירט צו טשארלס גאטאנסאן איי שיקאגא און יוליוס ווידער האט דארט ביי אנדערענען אין לאנד זיך אגנאזשירט מיט מיר. און צווישען אונז ביידע האט זיך אנגעווייזען א זיסקוויטע ווער צו וועמען זאל קומען. איך האב מירן מאל כער-ווארפען מיט ברוי און טעלעגראמען צו קומען אין אמעריקע און ער מיר, דאסוועלכע, צו קומען אין לאנד, געוויינט האט ער, איך האב זיך אפגעזאגט פון אנגאזשמענט און בין געפאהרען קיין לאנד. אין בין ווידער געקומען אין דער שטאט, וואו כ'האב געשטעלט מיניע ערשטע טיט אויף דער בינע. אבער וואס פארע אונטערשיד! — דא-מאלט אן-אונגעקענטע מידעל, א כאריסטיקע, מיט וועלכער קיינער רעכענט זיך נישט. היינט — א-רעכטע דראמאטישע שוישפילערין, וועלכען אויפ-טויט ווערט ספעציעל גרויס אנגאזשירט און מיט וועמען מויערנער פון טעאטער-פובליקום אינטערע-סירען זיך.

דאס לאדער טעאטער-פובליקום! עס פלעגט דאך עסטען טעאטער און נישט עסטען גלאט אזוי.

האפען מיר ביידע זיך ווערן גוט געהאלטען. אסתר רחל איז בטבע נישט געווען קיין בעל-קנאה און אויף איהר אויסקומעניש וואלט זי געלאזט א סך אנדערע אקטריסעס שפילען, איהרע ראלען, אבער דערויף האט אכטונג געגעבען איהר מאן, אברהם יצחק. ער אללין איז געווען א שוואכער אקטיאָר און ער האט פערשטאנען, אז זיין „גוטער קארט“ איז זיין פרוי. ער האט שוין דאמאלט גע-האט אפערקאנער בעגריפען. ער האט געוואלט וואס עס הייסט אפועלכעס א „טאטא“ און וואס עס בעדייט „פאבליסיטי“, ער האט דעריבער נישט דער-לאזט קיינעם שפילען זיין ווייבס ראלען און האט אכטונג געגעבען, אז מען זאל וואס אפטרער רעדען און שרייבען ווענען איהרע ראלען. ער איז געווען א אפטרער גאט און די רעדאקציעס און אייגנמאל, ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז מען שרייבט שלעכטע רעצענזיעס אויף ווין פרוי, האט ער אפילו צווארפען דעם זאך אין זעכערן פון א צייטונג. אסתר רחל איז געווען דער געגענזאץ פון איהם. צו אלע זיך פעהרעלעכע העכסט קעלגיאנעל, אבער פריינט האט זי געהאט נאר אויסגעוועהלטע.

בנוגע אסתר רחל קאמיניקי האלט איך, אז אייגענטליך האב איך גארדיר-רעפערטור, ווירן וועלכען זי האט זיך דערווארפען איהר נאמען, גאר געפאסט „בערטא און“, דער אומבעקאנטער, „מירעלע אסתר“, און „ראווי“ אין „די שבעה“, דאס זענען אלץ געווען ראלען אין וועלכע עס האט זיך נישט געפאדערט קיין עלעגאנץ און פארוינ-האפטעס. דערפאר האב איך זי שטענדיג געהאלטען נישט פאסיק און צוועלכע ראלען ווי „סאפא“, „עטיע“ אין „די קרייצער סענאטא“ און נאפילו נישט אין „אסתרע“ אין „די שחיטה“. אבער זי האט זיך ווערן שוועל דערווארפען א גרויסען נאמען און דער פארוואס זי וועגן א גרויסערע קאריערע און איהר אימענטס געזאנגען פאראויס. דערצו האט זי זיך ווערן אפגעגעבען דער בינע, זי האט שטענדיג גוט געקענט און פערשטאנען די ראלען, וועלכע זי האט געשפילט, צו די ראלען אין וועלכע זי איז גוט און פאסיק געווען, האלט איך אויך „מעדעא“, ווייל זי איז בטבע געווען א הארטיקער, פערסטער מענטש. איך דענק קיינמאל נישט, אז זי זאל אהר-בער, א זיין אויף דער בינע, ווען עס איז אהר-געוויינט. דאס האט נישט פאסירט אפילו דאמאלס ווען זי האט פערלירען א קינד, וואס האט מיר איהר געהערט צו די נישט-אויסגעוועהלעכע גע-שעהנדישען.

א מברעז גיט זי געווען א גוטע, בעזונדערס

היינט ערעפנונג

פון נייעם לאקאל

פון

קאנסום

ביי דער „ווידעווער מאנופאקטור“

54 ראקיטישנער 54

צופאהר מיט די טראמוויען נומער 10 און 16

ווי לעבען די 100,000 יודען אין לעמבערג

(ענדע פון דער 11-טער זייט)

בעאמסער, א ריכטער א. א. וו. און ווען קען עס קומען?

— איך מיינ, אז דאס איז מעגליך, ווען די יודען וואלען ווערען אַזוי אַסימילירט, אַז ווי יענער שאַפער, וועגען וועלכען איך האָב אייך דערנעהלט, אַז ווי וואָלען רעדען און דענקען אַזוי ווי אונז — פרעגט. אַזב ווען ווי אַפילו ביים היינטיגען טאָג נישט אַרױסגעשטױטען פון אומעטום, ווי מען מיינט עס. מיר האָבען איינגע יודישע געלעהרטע אין אונזער אוניווערזיטעט. פראפעסאר מינץ למשל, איינער פון די אַנגעזעהענסטע יוריסטען אין לעמבערג, געוועזענער קאַבינעט-מיטגליד. דאָ בישט לאַנג האָט ער גענומען אַנטייל אין אַ וויכטיגער קאָמיטע איבערצוקוקען דעם געזעץ-קאָדעקס און צו פאַסען איהם צו די נייע בעדינגונגען פון דער לעטישער רעפובליק.

עס זענען פערנאן אויך איינגע יודען — ריכטער, פערנאן בעאמסער אין פינאנץ-מיניסטעריום, פערנאן אין אונזער דיפלאמאטישען רעסאר, שוין אַבעררעדט פון דער ראלע פון די יודישע סייס דער פוטאטען אין פאליטישען לעבען פון לאַנד. אייך איז דאָן בעקאנט דער פאל, ווען דער ראַבינער נאראק איז בעאויפטראגט געוואָרען בעת אַ קאַבינעט קרויזס צו שאַפן אַ נייעם קאַבינעט. דאָס איז אַ פאל, וואָס האָט נישט קיין פרעזענטעטען אין אַנדערע מלוכות. נאָר אַ האָט דעמאָלט טאקע געשאַפן דעם קאַבינעט, נישט וועלענדיג אליין אַריינגעהן אין איהם צוליב געוויסע טעמים. אַבער דער פאַקט בלייבט און רעדט פאַר זיך. און דאָס פאַלק נעמט אויף אַזעלכע פאַקט טען ווי אַ גאַנץ באַמאָלע ערשיינונג. אַט, למשל, בעטייליגט זיך דעפוטאט רובין אין אַ אַפּיציאלער צערעמאָניע צוזאַמען מיט'ן מלוכה-פּרעזידענט און מיט די מיניסטארען, און די פרעסע קאָממענטירט עס אַזוי שום אַנטיסעמיטישען בייגעשאַמאָק. אַז דאָס שוין אליין נישט קיין בעוויו, אַז דער אַנטיסעמיטיזם איז לעטלאַנד איז נישט אַזוי געפעהרליך און אַז די 95,700 יודען, וואָס לעבען נאָרשטען די 2 מיליאָן לעטען האָבען זיך נישט אויף וואָס צו בעקלאַגען. דאָס אַפּיציאלע געשפּרעך איז פערענדיגט. מיר רעדען נאָך אַביסעל וועגען איינגע געמינאָמען בעקאנטע פון ריגא. אַבער דער סעלעקטאָן און דער סעקרעטאָר פון דער אַמבאַסאַדע דערמאָנען אונז, אַז עס איז נישט קיין צייט פאַר נעמיטליכע שמועסען און אייך געזעגען זיך.

א. שטערנ

די לאדזער יודישע באנדיטען

16 וועלכע מען האט די טעג געכאפט אין לעמבערג

שפילט און פון וואָנען צו נעהמען געלד צו פער- שפילען איז נישט געווען, האָט מענדעלע געזוכט ווי אַזוי צו פערדינען געלד. אויף דעם מאַמענט האָבען „לאָזונג“ מיט „סרושיק“ געוואָרט. ווי האָ- בען איהם שוין נישט געזשאַלעוועט קיין געשעפטען ווי מ'קען פערדינען און אַזוי-אַרום איהם געמאכט אַפּהענגיג אינגאנצען פון זייער ווילען.

דערווייל איז „סרושיק“ אַוועקגעפאָהרען אין ווין געבורטס-שטאָט לעמבערג. דאָרט האָט ער צו- זאַמען מיט עטליכע דאָרטיגע העלדען ווי „טעסקע פיש“ און אַנדערע גערינדעט אַ קליינע אַרגאַניזאַציע וועלכע האָט געדאַרפט אָנהױבען צו מאַכען „כאָגעשעפטען“ (איבערשלאָגען) צו דעם צוועק האָט ער שוין געהאַט אויפ'ן אויג מענדעלען, וועלכען ער האָט שוין געוואָלט אַראָפּברענגען קיין לעמבערג. ווען „סרושיק“ האָט געהאַט צוזאַמען מיט יאָשקע פיש אויסגעאַרבייט עטליכע פלעגער פון אָנפאַלען אין לעמבערג, איז ער אַוועקגעפאָהרען צוריק קיין לאָדז, כדי מיטצונעהמען מענדעלען און נאָך עס- ליכע מענשלעך, וואָס וואָלען איהם ביייהילפּיג ווין אין דער אַרבייט. מענדעלע האָט זיך לאַנג געראָג געלט מיט „סרושיק“, ער האָט נישט געוואָלט פאָהרען קיין לעמבערג, און מוזל געווען אַלע גלי- בען וועלכע „סרושיק“ האָט איהם פאַרגעשטעלט, אַבער צופיל איז מענדעלע שוין געווען אין „סר- שיקס“ האַנד און צופיל איז ער איהם שולדיג געווען געלד, אַז ער וואָל איהם קענען שיקען צו אַלע שוואַרצע יאָהר. מענדעלע האָט געמוזט פאָה- רען קיין לעמבערג, אַבער אַלץ מיט דעם בעסטען ווילען, אַז ער וועט זיך נאָך אַרױסדערהען פון דעם

צוליב דער דאָזיגער פערצווייפלטער לאַגע אין וועלכער מענדעלע איז אַריינגעפאַלען האָט שוין נישט געקענט ווין קיין ריד, אַז ער וואָל צוריק ווע- רען אַ מענטש מיט לייטען גלייך, ער האָט שוין די געזעלשאַפט פון דער אונטערוועלט נישט פערלאָזען און האָט מיטגעמאַכט זייער גאַנץ אַרט לעבען. הגם אין קיין „געשעפטען“ האָט ער זיך נישט געלאָזען אַריינציהען, „סרושיק“ און „לאָזונג“ האָבען אַבער בעסער געקענט די פּסיכאָלאָגיע פון דעם מין שוואַ- כע מענשלעך. וועלכע מווען סוף-בל-סוף אַריינ- פאַלען אין דער נעץ וואָס איז פאַר ווי פערשפּרייט געוואָרען. קיין אויסלאַנד האָבען ווי מענדעלען שוין נישט געלאָזען פאָהרען, דאָהערנדיג מיט די טרויע- ריגסטע פאַלגען. און דאָ אויפ'ן אַרט האָבען ווי איהם כסדר אונטערגערוקט אַזעלכע ענינים ביי וועל- כע ער וואָל זיך קאָמפּראָמיטירען כדי צו „פאַר- טעריאל פאַר שפּעטערדיגען שאַנטאַזש. פאַרוואָס איז עפּעס די חברה-לייט דוקא געווען געלעגען אַריינ- צוציהען מענדעלען איז אַ פראַגע פאַר זיך, עס זענען נאָר אַזעלכע מענטשען, וועלכע האָבען נישט זייער אייגענעם ווילען, וועלכע פאַלען שטענדיג אונטער'ן איינפלוס פון אַנדערע, מיט וועלכע מ'קען מאַכען וואָס מ'וויילט. אויסנאָמען צו יעדער געלעגענהייט. און מענדעלע איז אַלץ מעהר געפאַלען און געפאַלען, ער האָט אָנגעהויבען צו שפילען אין קאָרטען וואָס איז געווען זיין מאָניע, מענדעלע האָט כסדר פער-

נאכמיטאג-חדר

פאַר קינדער, וואָס לעיען אין פאַוועשעכענע שולען

פון י. ד. ראזענפעלד

פלאַן וואַלאַנשאַטשי (נייז שטאָם) 6

מעלדעט, דאָס עס ווערען אָנגענומען קינדער פון יעדע עלטער צו לערנען אַלע למדי קודש, עברית, חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, העברעאיש און יודיש.

איינשרייבען פון נייע תלמידים פון 7-4 אָווענער. נעמענס דעם אַדרעס: נייע שטאָדט 6, אַווער אַפּיצינע, רעכטס, 2-טער שטאָק.

Godz. 20.15
Dziś w RADJO
S. PROKOFEJEW (fortep.)
G. Fitelberg (Dyrekcja)

פערץ-ווארען

קען מען קויפן אַמביליגסטען אין אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען

נאך ביי דער לאנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42 Tel. 178-04

בעמערקונג: די קירשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן אַרט די אַרבייט ווערט אויסגעפירט פונקטליך און ריזיג.

פול פאריגעז יאהר איז דער

דעריבער איילט שנעל, ווייל פון 24 מען ד.ח. הויפט זיך אן א נאך-אינוועסטאר-

אויספערקויף ♦ צו שפאס **!!! 50%** ארטיקלען **30%** פיליגער פיליגע פרייען

פּעמערקונג: יעדער קליינער בעקומט Gratis פּערסידענץ איבערזשייטן

גער'יכט און קרייז-גער'יכט

(2) אין יאזעמנהאנג מיט דער מעלדונג פון יוסטיץ מיניסטער פון 15 ד. ה. וואס מערסט אויף די הונדערט אל אינדוסטריעלע קאמער צי פארשטעלען בײַדן 6 דעצעמבער מער דער גרופע פאר פיינסטע בעכער די רשימות פון קאנדידאטן אויף פאונט קעס פערטערסטער אין אבייטס-סייטס און לאדער קרייזערשט. — האט די האנדעל.

יוד'שער וועהלער !

בעדענען זיך, ציברעך נישט דעם איינציג יודישען
מאנדאט! רפאל שערשעשקין איז דער
שטעלץ קיי פון דעם סוף מיין שוין דעם בעל-
מלאכה. זיין ליסטע טראגט דעם

№ 18

האמער-און-איינזשן-מאכרייב

..ZN CZ"

די קעמפל-און אויווענס-טעריק "Znic" אין לאָדו, וואָדא 12 אַרביים אַיס צווישען פער-
שידענע שפאַט-אויסאַרבייטונגען איר; איבערטראָג
באַרע אויווען און קובען. די אויווענס און קובען
ווערן אויסגעבארייט פון אייגענעם מיטל-ווערק-
מאַטעריאַל לויט קאַנאַל-סיסטעם. וואָס גוראַר-
טירט די פּלעטטענדיגע דירעקטאַפּטיגקייט. די אוי-
ווענס "גויטש" ווערן אויסערדעם צעהר שפאַרעו-
ווען אין צוגעגלייך און פריי. דער צונורט, וועלכען
דעם שענקען אונזערע אויסאַרבייטונגען די גי-
בחי'טעס זיכערן ווי דעם שטענדיגען ערפאַל.
צוליב דער בעקוועליכקייט פון דער גי קונד-
שפאַט האָט די פאַרבריק געפּענעט אַ דעטייל-פּערקויף
צו פאַרבריק-פּרייזען ביי אַ וואַרעלטשטיק, נאָך
וואָדא 1.

77000 פתח

סאמאזוואניץ
דעם קאמערנער דינסטאג אין אונזער קאסט
פאר איין לאדזער, 5 לאדראמאנט, זאל א העכסט
טעכנאציאנעלע פארלעגונג פון דער פערמאנער פאר
לשער פאר פאטאגראפן באהאנדלען סאמאזוואניץ
א. ד. ס. דער פארק קער, און דר, "סלפא" פאנע:

—

אכטונג, שטענער - מיטער !
צויליב נעווייז כבוד ווערט די פערזאנליכע,
וואס האט געזאגט אַ פאַר אַקאָממען נעכטן אין פאַר-
יינע-לאַקאַל פאַר אַ פאַר אַקאָמען. וועגן טאג
ווען די פערזאנליכע וועט פאַקאָמען וועט פאַר-
פאַר מיטגעטאָלע ווערן. די פערזאנליכע.

— 4 —
פּוֹכַח אֵלֶּיךָ

אויסגאבע אין דאָזיגע
איטלעכע יארן איז ער שוין

ה' אויף פאשן-ערבן און
רעכענען זיין איד איז
גורמילדען 30 וואך בייז
פאשן-ערבן 30 וואך קריג-
פאשן-ערבן 60 וואך קריג-

א. 6. זי

מיר עים-יידן וויר רע-אס
 פארקאן דאדער-אויסע-
 פארקאן ספעקאטאס
 - א -
געוועלד

ש. שפירקא מיט אלץ איינר
13 פראג א'ז צו פערמי

זנערדיגער 5 דאָס וואַרשענער געזעצט שטאָט-גארן- ארבייטער (רינס) ווי אויך שט'לערינג אויף קראַפֿט שולמ'שטיגן ווערען געצווינגן ביי פרידנערייך און שילינג וואַלדשטאָט 15	1 סטאָק א קורפּלייזירטער אבערלאה = נייער (רייז) ווי כוויטערס ווערט מן אָפּאָרט געברויכט ביי פושעטשעל'גלייטץ מיטקווער 17
---	---

פאר דער ליסטע 12

פון „התאחדות“ א גרויסע פערזאנלונג פון אלע ציוניסטישע און נאציאנאלע יוגענד-פעראבאנדן. עס וועלן רעפערירן: דעם „דער רעזעבלע“ לאזניק יאקל. דער צוועק פון דער פערזאנלונג איז צו מאַכ-ביליירן די נאגצע ציוניסטישע און נאציאנאלע יוגענד צו דער אַרבייט פון סאָפּ פון די וואַהלען צום סענאַט.

מאַרגען לעצטע גרויסע וואהל-מיטינגען

דער וואהל-קאמיטעט פון דער ליסטע 12 אַר-דענס איין מאָרגען מוצא-שבת 8 גרויסע וואהל-מיטינגען: 7 אָווענד אין וואל „איראפּעסיק“, זעכ-שער 8, 17 אָווענד אין „בני-ציון“, רוסטאוואקא 7, 8 אָווענד אין „סיני“, גלובנא 9, 62 אָווענד אין וועלישקווא וואל און און אל-1 סער מ. 2 אָווענדעס

היינט גרויסע יוגענד=פערזאמלונג

וועלען אַרױסטרעטן: דעם ד״ר ראָזעבלאַט, לאָר
ניק א. יאָעל, רעד. י. אָנער, ראַטמאַן י. מ. ביאַלער,
אינזש. י. זשעלינסקי, מ. לימאַן, ד״ר ז. עלענבערג,
ד״ר ח. בערלינג, ש. שאַליס, שרעטער, א. אַסט,
ווערליי, צבי רינגערס, ב. מאַרעס א. א.

וואס פערזאדגט זיין שול-חבר מיט פרנסה

(2) מעשה באנטאני וזולקאווסקי וביאנאצ'י טווארדאוויטש, טרעפט אזוי וזולקאווסקי ווין אל-טען שיל-הבר טווארדאוויטשען אין גאס, און דער-צעהלט איהם א מעשה, אז ער בעמיהט זיך שוין גענוערע צייט צום בעקומען א קאנצעסיע אויף אפצוריסטען-פערקויף, און עס קומט איהם אן שווער קריקע-ים-סוף....

זאגט טווארדאוויטש : — הער א מעשה ! איך אליין בין דאך א בעאמטער אין, אינא סקארבא-ווא, און אז דו וועסט מיר געבען 300 גילדען, דאס אזא קאנצעסיע דארף קאסטען, אזו איינס-צוויי, קאסטט זי אויף דער זאגל....

וכן היה — דאס געלד האט וזולקאווסקי גע-

וועס ער איצט אפזיצט א האלב יאהר אין תפיסה

(2) דעם 1. יאנואר ה. י. זאָט אַ געוויסער וואל-
ניסלאוו וועלינסקי אָנגעמאַכט שריפטליך מיט אַ
געוויסן יוזף דעפנינסקי, אַז ער פערדינגט איהם
אויף פיר יאהר 8-טאָגריגער לאנדווירטשאַפט אין
אָרף ליפני, בושענשניער פאָרוואַס מיטן נאָמען,
און פאַר די 1400 זל. פאַכט-געלד וועט דעפנינסקי
וויסנדיקן אויף דעמעלבען באַדען אַ נייַע שטאָל
זאָר דעפנינסקי.
דעם 26. מאַי, אַז די שטאָל איז שוין געשטאַ-
נען כמעט פערטיג, איז פלוצים אָנגעקומען פון לאַנד
שעלינסקי, און געזאָגט צו דעפנינסקי: — ר' יוזף

א"י פ נאונאמ'ע'ס קא נאם

(2) דררי איינברעכער-גנבים האָבען זיך עהער-
עכטען בינאכט אַריינגעקריגען אין דעם מאָנאָפּאָ-
ל-לאָגען פון מישעל גוטפרייד, נאָואַמיקסאָ 26
פון אַרלינגטאָן, פון דאָרט שולדיג אָיף 10
אָונדזל זלאָס. פאַליציי האָט די דררי ערשט-

האָט ער מיט דעמזעלבען רעוואָלוצער געמאָכט אַן אויפֿן שאַסעֿי הינטער ווײַלן אַן אויסאַ, אין

עלכען עס איז געלעגען א בר-מנן מיט אַנאָדורכ-
עשאָסענעם קאָפּ פון הינטען.

SANATO

ען קיין קאטארוך. גלייכצייטיג האט פאליציי בע-
מען א מעלדונג, אז אין צוג, וואס איז געפאהרען
דער סטאציע שוידנ, איז פלעט א פערזאן בע-
אנגען זעלבסטמארד, און אין דעם זעלבסטמאר-
דער האט מען דערקאט: א געוויסן א. כ. געמיינע.
דער סוף מעשה איז, אז דער דאזיגער כח
געקויפט האט סאקע דערהייראטע דעם שאפער און
אגעטוישט מיט איהם 700, און אויף דער צאהן
עציר בעמערקט, אז מיהאט איהם דאס רויב-
עלד צוגעגאבעט, מחמת שרעק און צומת נפש

קלאגנ-פילם-טעאטער
„MIMOZA“
 ul. Kilińskiego 178.
 היינט גרויסע פרעמיערע!
 פון דעם גרויסען קלאגנפילם
„האדזשי מזזאט“
Iwan Mozzuchin
 אין דער הויפט־רולע. — אין דעם אויפגען פילם געהאט אַ טייל
 אַ גרויסער קינסטלער-באר.
 קינאלד: „נח'ם תב'ה“ קינאלד:
 אנהויב 7 30, 5 30, 9 15, שבת, זונטאג איינעם 3 30 נישט

50.000.000

PAR

NOIZONYCH
w EUROPIE
JEST GWARANCJA
ICH DOBROCI

РЕЗИНОТРУСТ

РЕЗИНОТРУСТ

ירושלם - ווערקשטעל

M. FARBER

פיעטריקאווער 27 קוועז אפיצנע, 1. שט.

געמט אן אלערשט קירושניץ-ארבייטען לויט די
נייעסטע מאדעלע אין צו צונגעבדיכע פרייזען.
פעסחעמסטע בעדינגונגען! שנעכסטע איסקהרונג!

אין פערקלויב אמביליגסטען

אנדערשטע טעקע קאנץ ROYAL שרייב-מאַשינען
PORTABLE UNDERWOOD REMINGTON
העברעאיש : :
Remington, Royal, Underwood
זיבען-מאַשינען; Facit i Bruroughs, Monrol, Odhner,

ADOLF GOLDBERG

72 PIOTRKOWSKA 72

(Grand-Hote) Telefon 137-54.

ביידע-מאַשינען-לעסענס און ספּעציאלער ווערקשטעל פֿאַר
שרייב- און רעדען-מאַשינען, נוצטיגער-קאָסטעס א.א.וו.

INHALATORY sprawdzone
specjalnie
model paryski
poleca
APTEKA J. CYMERA W ŁODZI
WÓLCZAŃSKA 37, róg 6-go Sierpnia, tel. 139-47.

ערשטע לאדער פאבריק פון
לייטטען און אוואל-ראהמען צו בילדער און שפיגלען
E. Szmude i S-ka
w ŁODZI, ul. WÓLCZANSKA 109
מיר עמטעלען פון אייגענער אויטארייטונג די נייסטע מוסטער
הערט לייטטען און אוואל-ראהמען דעטייל

SKŁAD MATER. APTECZNYCH
„PERFUMERJA“
Gustaw Rosentreter
 11 Listopada 54, tel. 165-54
 róg Żeromskiego

עמקעלט צו נידריגע פרייען אפטיקמאטע
 היילקייטעכע, פארבען, זוימען, הייווען אויס-
 צוארייטען היימישע וויין, היילוויין, אינלענישע
 און אויסלענישע מינעראל-וואסערן, פערדן, פער-
 פומען און קעלנשע וואסערן, וויין, מיטלען צו פער-
 נעמען אלעדיי ווע-ס Flit Fly tox ו.ו.א.
 אכטטונג: פאר די הויז פרויעס קליינע
 טאקען און וועסטעאל, לאקען, ראזער-פאר-
 שען, בילדאנטע ו.ו.א.

שפירוואמקייט פאר אלע סוחרים
פון דער באוואוינעסטה געגענד!
צו וואס זאלט איהן שיקען מ'נשען אפצושטעהן
שעה'ן לאנג אויף דער פאסט מיט פאקעטע
פון עס ווערט ערלעדיגט. שפאָרט איך איין
צייט, בעלד אין אויסרעגער: אין שיקט עס אריין
צו מיר וועט עס פאר א גאנץ קליינע פערגאניג.
גוט: שטעל און רעיעל אוועק. שט.
עקשעדריציע באמבערג
גאוואמיצטא 4.

דר ראט-צוימען
 נאכאנאמען, נאכגען, געלעזער-
 ט, ראביין- מוועזען אין אלע סט-
 מאלן ע-פאקט צו בינגע ירון
RUDOLF JUNG
 Łódź, Wólczańska 151, telefon 128-97

פרישער
מראז
אין אָנשקמען
אין דער אשטין פון
S. Hamburg I S-ki
Łódź, Główna 50, tel. 2 8-61

לעטשניצע געוועזענע 17
מעלעפ. 116-33

דיך נאָרשמיין-פּאַראַק אויגען-קראַנק. 2-1 נאָכט.
 דיך יאָסמאַן נערווען-קראַנקשטע 12-11 נאָכט.
 דיך מ. קאָנשאַר כּוֹרובּ 4/ 5, יום 1-2
 דיך פּאַפּיערני אָפּשיר אַזן פּרוֹויר-קראַנק.
 11-1 נאָכט.
 דיך ראָמאַנאָסאָי אוירען, וואָיאַזן האָ קראַנקשאַ.
 10 1/2-3-2 און 7-6 נאָכט.
 דיך ראָטנענדיגן קינדער-קראַנקשאַ 12-11, 4-5 נאָכט.
 דיך הויזשעלער חמטל און הויט קראַנקשאַ 2 1 נאָכט.
 דיך הויזשעלער חמטל קראַנקשאַ. 12-11, 7-6 נאָכט.
 א. ראָדאָטשקע צאהל-רעכע 7-6 נאָכט.
 ייט סטופּלזל 7 נאָכט-קראַנקשאַ 12-11, 6-4 נאָכט.
 ייט עטראָל-אָנשט מאָדענעס מעדיצין-עלעמענטן 2-1 יום.

הלא חכמה תכרא
ותבונה תתן כולה
אם תקה אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן ביה ושטנך כי הלך בתום
יָלֵךְ בַּטֶּחַ מִצֶּקֶשׁ דְּבוּבֵי יוֹדֵעַ
מִיִּבְרֵךְ דַּעַם וְיִלְמֵךְ בָּאֵר קוֹסְטֵךְ אִין פִּיֹּרֵךְ
פִּין ד. מאנעלא
וואס איז אַבערנעסטראַנצער געוואָרען פֿון
צווייטער ה'ף אויף אַרשטער ה'ף
פֿיערציק-יאָר-17, לויט אַנציע
פֿעטער, טעג. 124-95
וואָס איז געווען ווייטער ערשטער פֿינק-
טויזנט און געווען געפֿעסן געוואָרען אַ-
פֿעלציק יאָר-17, צווייטער, אַרבעט,
האַנדל, אַפֿעלציקער, אַדוואָקאַט, אַ-
קלוינער, זאָ ווערענעס זאָנעס אַף אַלע
שטעט און פֿולעס, ווערען דורות אין
אונזערן ראַיזעמאַטש, ווי אַיך אַיבער-
זעס געט אין אַלע שטעט.
פֿעל: קלוינערס און אַפֿעלציקער אַנציע-הע-
רע בן מיר ערשטער געט. כּאָשך 30, 24 שעה
מיט כּאָשטן ד. מאַנעלא
פֿיערציק-יאָר-17, אַפֿעל-ה'ף

וו. י. ז. א.
 ערשטענס פון דעם 1=מען דעצעמבער
פארעפער-קורסען
 (לויטן) מוסטער פון די קורסען פון "תרבות"
 אנגעלערונגן ביזן 25=טען נאוועמבער.
 אנפארשטעלעט ערלייט אין איינשרייבונגען דעמט
 און דער סקרעטאריאט פון וו. י. ז. א. שטענדיג.
 וויסנשאפט 26 סעקליד פון 5-10 אָוועג. 9536

קי-א-טעאטער
ZACHETA
 26 זגערזשער 26
 היינט און פאלג. טעג!
 מנכטין מייסצווערק, וואס איבע שטיינט גלע
 ביז אינטייע מילמען א. נ.
די זינד פון די פאטערס
 אין דער הויטראלע דער גר סטער טרעניק פון דער וועלט
 אין זיין נייטסער קיטצאזי, וואס איבערשטיינט
 דעם „איבריגען מענטש“
EMIL JANNINGS
 מעכטיגע דרומע, וואס אינאיינאנדרט דעם גורל פון א דייטשען
 צעמיגאנט אין אמעריקע. „די זינד פון די פאטערס“ אין
 דער מילם. וואס איז אַלעקזאַנדער געוואָרען פון דער גאנצער וועלט.
 פרעסע גלע דער בעסטער פאר אלע צייטען.
 פערשטאקטער אַקטעסער אינטער לייטונג פון ה' סטעיפאנסקי.
 אנהייב אין געז. טעג 4 נאכמיטאג. שבת אין זונטא: 12 פרייטאג.

[illegible]

אָרְטאָפּעדישע אָנשטאַל
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter
פּעטערמאָנ: דאָס ערשטע און ערשטע פון די קראנקע און אומגעקומענע נאָשט
וועלכע האָבן אַינציקע און איינציקע אומגעקומענע פּראָפּ. ד"ר
פּראָפּ. ד"ר י. מאָרישעלער, פּראָפּ. ד"ר ב. קאַטלעוויטש
פון אַינציקע און איינציקע אומגעקומענע פון דער קראנקע-פּאַסט
און אַינציקע אומגעקומענע.
דאָקטאָר
פּעטערמאָנ: דאָס ערשטע און ערשטע פון די קראנקע און אומגעקומענע נאָשט
וועלכע האָבן אַינציקע און איינציקע אומגעקומענע פּראָפּ. ד"ר
פּראָפּ. ד"ר י. מאָרישעלער, פּראָפּ. ד"ר ב. קאַטלעוויטש
פון אַינציקע און איינציקע אומגעקומענע פון דער קראנקע-פּאַסט
און אַינציקע אומגעקומענע.

Dr. BERGHOF Arzt.

נייעם!!

„SREBROL“

פליסיגקייט צו זילבערן

בילדמט א שטארק ווייניגס זילבער דורך געוועהנע בן אנרייכערן
סרבו און א גראד און 2 זיל. צוגעקאפן אין אפטיקן און סק. אפטיקס.

בעהאנטמאכונג.
נאך א יעהריגער פראקטיק ביים פאנע-מייסטער ה'דענ'ס אין ווארשע
בין איך צוריקגעקומען נאך לאדז
M. PILICHOWSKI פאן 6-ווע-א-שטאט אין
CEGIELNIA 53 w podw. tel. 164-03
F. KANTOROWA
טריבען פון ברעסען אין ווארשע. ביהר אויס א לאנגזיגריגע איציק. און וואסער-
קורטשע. וואסער-קורטשע. און פאנעק פון 6-ווע-א-שטאט. וואסער-קורטשע.
פון ווען פאנעק פון Henna אויף אלע קליידער. וואסער-קורטשע. און פאנעק
פון פאנעק. פאנעק פון וואסער-קורטשע. פאנעק פון וואסער-קורטשע.

קוֹיָה
יִי MITOL יִי
זאלטו עס אין וועסער, בערשט אויס דעם שמוציגען
פאנצוג, און דו וועסט האָבן
א נײַעם אַנצוג!
אין שטעטל "MITOL" פאר 1.50 זיל. און א
גאנצע כעמיקע וועשעריי ביי זיך אינדערהיים.
"MITOL" פרישט אויף דעם נאָנען שאַפֿ, לעבט
און דעם פרישן רינגען אויסוועג, בעקייט גלורליי
צו בעקעמען א בערעל.

LUNA

אנהויב פון די סעפסען 4 באַכט פרייזן פון
די פלעצער אויפן ערשטן סעפסען 1 זל.
שטאט אין זינגא פון 12 ביז 3 א זינגער
פנען אלע פלעצער צו 75 גר. און 1 זל.

קלאנג-פילם-קינא-טעאטער
GRAND-KINO
אנהייב פון די סעאסען אין געו. 8,6,4
10.15 אָווענד. שבת אין זונטאג --- 12 א
דינער בייטאג. לעצטער סעאס 10.15 אָו.

רעווי-טעאטער
"KAMELEON"
 40 SIENKIEWICZA 40
 אונטער דער קינסטלערישער לייטונג פון
 L. Orliński i W. Boruński
 סענץ 2 מאַישטעלענען 7 45 און 9 45
 זונטאָג און יו"ט 3 מאַ.שט. 7.45, 9.45

רעווי-טעאטער
obry Wieczór
אין אייגענעם נייעם גראַטאל אויף
האפערניקא 16, מעלעמאן 66
צופֿאָהר מיט די טראַווייען: 5, 6, 7, 9, 16

APOLLO

CORSO

KINO-TEATR
"PALACE"
KINO TEATR

[illegible]

קינא "ERA"
פלארא
 זארויטא
 22 (באלוט)

R. H. LUBICZ
ED.
 פאר הויט, ווענערשטן און געשלעכטס-קראַנ-
בעהמט ווידער אַז
 און צעגלעניאָנא 43, סט. 141 32
 ממשעגנע-שעה'ן 10-8, 2-12, און 8-5 וואָ:
 יו"ט 9-1. פאַר דאַמץ בעזונדערער וואַרעל-
 אַרעט.

מאנאמען - פריין
פאר'ן טעקסט - 18 גר. פריי
אין טעקסט - 40
וואָס'ן טעקסט - 12
ייערער שטאָט 50 פראַג. ייערער אויסגאָב

Direktor odpowiedzialny: Ch. Kaufmann